

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Diplomová práce

**INTEGRACE NESLYŠÍCÍCH DO
SPOLEČNOSTI – MOŽNOST ROVNÝCH
PŘÍLEŽITOSTÍ**

Autorka: Hana Lexová

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Helena Hudečková, CSc.

Čestné prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci „Integrace neslyšících do společnosti – možnost rovných příležitostí“ vypracovala samostatně pouze za pomoci uvedené odborné literatury.

V Praze dne 27.4. 2008

Hana Lexová

Poděkování:

Děkuji paní Doc. Heleně Hudečkové za vedené mé diplomové práce. Dále děkuji odborníkům na problematiku neslyšících a neslyšícím, kteří se zúčastnili mého šetření, za vstřícnost a ochotu při poskytování rozhovorů.

**INTEGRACE NESLYŠÍCÍCH DO
SPOLEČNOSTI – MOŽNOST ROVNÝCH
PŘÍLEŽITOSTÍ**

**INTEGRATION OF DEAF PERSONS
INTO SOCIETY – THE QUESTION OF
EQUAL OPPORTUNITIES**

Souhrn:

Ve své diplomové práci se zabývám integrací neslyšících osob do společnosti, v rovině pracovní, kulturní a společenské. V teoretické části práce studuji dokumenty, které se zabývají problematikou zdravotně postižených a dále pak se zvláštním zaměřením na neslyšící. Dále se práce věnuje kultuře neslyšících, popisuje neslyšící jako zvláštní skupinu zdravotně postižených se zvláštními potřebami. Je zde podrobně rozebírána historie vzdělávání neslyšících, jejich jazyk, kulturní a společenské zvyky a jiné součásti života typické pro neslyšící. V poslední teoretické kapitole jsou popsány organizace, které se zabývají pomocí neslyšícím. Dále navazuje empirický výzkum, který se zabývá vztahem slyšících k neslyšící menšině a opírá se o dotazníkové šetření. V následující kapitole jsou navržena řešení vedoucí k větší integraci neslyšících a to na základě rozhovorů s neslyšícími a s odborníky na problematiku neslyšících.

Jsou navržena čtyři možná řešení, jak zlepšit situaci neslyšících, zvláště v komunikaci se slyšícími. Návrhy zahrnují práci rodiny, specializovaných pracovišť pro pomoc neslyšícím a informační kampaně zaměřené na slyšící.

Závěr pak shrnuje hlavní body diplomové práce a také jaký užitek plyne z vypracování této práce a jak ji lze prakticky aplikovat.

Summary:

In my graduation theses I put mind to integration of deaf peoples to society, in the working, cultural and social level.

In the theoretical part of my work, I pose international documents and czech legal systém, which speak about disabled persons, mostly deaf persons. The next chapter of the theoretical part attends to culture of deaf people, describe deaf people as a group of disabled persons, who are a different group of disabled. There is a description of history of deaf people education, sign language, cultural and social habits typical for deaf. In the last theoretical chapter, there is a description of very important organizations, which help to deaf people.

Next is the practical part of my work, deals with relationship between deaf and auditive people and what can influence this relation. In the following chapter, there are proposals for more integration of deaf people to auditive group. It is based on talks with specialist to this problem.

There are four possibilities of solution, how do the situation of deaf better, especially in the communication with auditive. The proposals are aimed to work of family, work of specialized working places and infomation campaign aimed to auditive.

At the end, I sump up the main points of my diplome work, and what is a contribution of my work and how is possible aplicate this.

Klíčová slova:

Integrace, neslyšící, zdravotně postižené osoby, vzdělávání, kultura, jazyk, socializace, empirický výzkum

Key words:

Integration, deaf, disabled persons, education, culture, language, socialization, experiential research

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Cíl práce a metodika.....	8
3. Problematika zdravotně postižených osob v mezinárodních dokumentech.....	10
3.1 Problematika zdravotně postižených v historii.....	10
3.2 Listina základních lidských práv a svobod.....	11
3.3 Evropská sociální charta.....	13
3.4 Standardní pravidla pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením.....	14
3.5 Dokumenty na evropské úrovni.....	15
3.6 Strategie Evropské unie v otázkách postižení.....	16
3.7 Jiné mezinárodní dokumenty zabývající se neslyšícími.....	16
3.8 Problematika neslyšících v českém právním řádu.....	17
4. Sluchově postižení jako specifická skupina zdravotně postižených Osob.....	18
4.1 Jazyk.....	21
4.2 Pravidla chování.....	22
4.3 Zkušenosti a zážitky.....	24
4.4 Společně sdílené aktivity.....	24
4.5 Vztah ke slyšící většině.....	27
4.6 Historie vzdělávání neslyšících.....	27
5. Organizace v České Republice, které pomáhají neslyšícím.....	31
5.1 Členové asociace ASNEP.....	31
5.2 Organizace, které nejsou členy ASNEP.....	36
6. Laická veřejnost a neslyšící (empirické šetření)	37
6.1 Jsou slyšící ochotni zajímat se o potřeby neslyšících, poznávat jejich kulturu a učit se jazyk?.....	37
6.2 Vyhodnocení dotazovacího šetření.....	39
6.2.1 Jednoduché třídění.....	39
6.2.2 Dvojnásobné třídění.....	43

6.3 Vyhodnocení dotazovacího šetření (výzkumné sondy).....	54
7. Možnosti změny přístupu k neslyšícím - částečné řešení problému rovných příležitostí.....	55
7.1 Jsou neslyšící ochotni a schopni se integrovat do společnosti.....	55
7.2 Vyhodnocení dotazovacího šetření.....	59
7.2.1 Jednoduché třídění.....	59
7.2.2 Dvojné třídění.....	65
7.3 Vyhodnocení dotazovacího šetření (výzkumné sondy).....	74
7.4 Návrhy řešení.....	75
8. Závěr	
9. Seznam literatury.....	83
10. Přílohy.....	85

1. Úvod

V České republice žije přibližně 100 000 sluchově postižených občanů. Mezi sluchově postižené patří lidé s úplnou nebo částečnou ztrátou sluchu (nedoslýchaví) a lidé trpící například tinitem. Každé tělesné postižení je velmi omezující a vyčerpávající. Neslyšící člověk však vypadá jako zdravý, který jen neslyší, ale jinak je schopen všech činností, které vykonávají slyšící. Přesto jsou neslyšící do většinové slyšící společnosti integrováni jen málo.

V této diplomové práci se budu zabývat otázkami, zda lze najít způsoby integrace, které budou přijatelné jak pro slyšící tak pro neslyšící. Proto budu zkoumat rozdílnost kultury neslyšících a slyšících s otázkou, zda je možné tyto kulturní rozdíly překlenout. Budu se tak zabývat problematikou rovných příležitostí, především ve směru, jestli je slyšící společnost nakloněna tomu přijmout neslyšící s jejich potřebami a dále pak, jestli neslyšící mají o integraci do většinové společnosti skutečně zájem.

Za doby dřívějšího režimu nebylo mnoho informací o postižených spoluobčanech. V případě neslyšících mělo o jejich životě a potřebách představu jen velmi málo lidí. Nyní jsou vidět snahy tento trend změnit a pomoci neslyšícím najít jejich místo ve společnosti. Aby toho bylo možné dosáhnout, je potřeba informovat i laickou slyšící veřejnost o tom, jak můžeme neslyšícímu pomoci, aby se cítili ve většinové společnosti dobře. To je nezbytné například proto, že procento sebevražd je dle zvláštního evropského průzkumu mezi tělesně postiženými nejvyšší právě u neslyšících. A to z toho důvodu, že se cítí izolováni a odtrženi od světa.

Chci se touto problematikou v diplomové práci zabývat zvláště proto, že se již několik let věnuji pomoci neslyšícím, snažím se pochopit jejich způsob uvažování i kulturu. Ráda bych předala své poznatky ostatním, kteří zatím neměli příležitost být s neslyšícími v osobním kontaktu. Chci také doplnit své vlastní znalosti na toto téma, neboť zdaleka nemohu říct, že neslyšící již dobře znám a perfektně chápu jejich kulturu. Mým osobním cílem

v rámci této práce poznat co nejvíce život neslyšících pomocí výzkumného přístupu.

Jako slyšící předpokládáme, že neslyšící chce slyšet. Není však možné, že ho jeho fyzické postižení netrápí zdaleka tolik jako nepochopení ze strany většinové populace? Že cítí nerovnost mezi příležitostmi, ne však z důvodu svého postižení, ale z důvodu neochoty slyšících ustoupit ze své pozice a v komunikaci se neslyšícím přiblížit? Že je smutný nebo nespokojený, protože nemůže rozvinout své vlohy a uplatnit své dovednosti?

Proto bych v této diplomové práci chtěla analyzovat potřeby neslyšících, pokud jde o komunikaci, dále jejich schopnosti a možnosti. To vše s cílem poskytnout rovné příležitosti neslyšícím.

2.Cíl práce a metodika

Diplomová práce bude analyzovat stávající situaci neslyšících vzhledem k potřebám jejich integrace. To zahrnuje především možnosti vzdělání, zaměstnání a širšího společenského uplatnění. Práce **vyústí návrhem zlepšení stávající situace.**

Práce se bude v **jednotlivých kapitolách zabývat významnými aspekty, které souvisejí s problematikou sluchově postižených.** První oblastí je problematika zdravotně postižených osob v mezinárodních dokumentech, ať se již jedná o jejich základní práva, sociální status nebo práva na vzdělání a zaměstnání. Bude se jednat o dokumenty platné mezinárodně i o právní úpravu České republiky.

Dále se budu v práci zabývat neslyšícími jako specifickou skupinou zdravotně postižených osob. Sluchové postižení je velmi specifické v tom, že odděluje člověka od společnosti více než jiné typy postižení. Proto jsou mezi neslyšícími zcela specifické vazby a prelingválně neslyšící, a/nebo lidé, kteří vyrůstali v prostředí neslyšících, mají odlišné vnímání světa. Během let se vyvíjel nejen způsob komunikace, ale také kultura vlastní neslyšícím.

Je mnoho lidí, kteří rádi věnují svůj čas a schopnosti pomoci neslyšícím. Díky nim vzniklo mnoho organizací, které sdružují neslyšící a další lidi, kteří mají zájem o kulturu a jazyk neslyšících. Tyto organizace se významnou měrou podílejí na integraci neslyšících do společnosti a proto i jim patří v této práci důležité místo.

Výše uvedené problémy budou řešeny a popsány pomocí literární rešerše. Jako prameny budou použity mezinárodní dokumenty pojednávající o problematice tělesně postižených a dále pak české právní normy a další dokumenty zabývající se tímto problémem. Dále pro rešerši využiji literaturu týkající se kultury neslyšících. Bude se jednat o díla zabývající se postupným vývojem kultury neslyšících a jejich integrací, dále pak o současných možnostech neslyšících. Budu zkoumat literaturu zaměřenou na vývoj komunikačních prostředků neslyšících a na vývoj kultury. Pro popis

organizací, které pomáhají neslyšícím, využiji jak jejich dostupné materiály, jako jsou internetové stránky a oficiální dokumenty, tak doplňkové informační rozhovory s pracovníky zmiňovaných organizací.

V empirické části práce budou řešeny problémy přístupu slyšící veřejnosti ke sluchově postiženým, převážně v oblastech komunikace a ochoty přijmout neslyšící jako své přátele. A také naopak budu věnovat pozornost přístupu neslyšících ke slyšícím jako „většinové společnosti“.

Empirický výzkum bude probíhat několika způsoby, které zahrnuje **sociologický empirický výzkum. Dotazníková technika** bude zaměřena na laickou veřejnost a bude zkoumat přístup slyšící veřejnosti ke sluchově postiženým.

Dále pro hlubší zkoumání kultury a potřeb neslyšících proběhnou **rozhovory** přímo s neslyšícími ve znakovém jazyce. Bude nutné oslovit větší počet sluchově postižených z různých sociálních vrstev, různého věku a stupně postižení.

Aby bylo možné získat též podrobnější názory lidí, kteří jsou dobře obeznámeni s problematikou neslyšících, proběhnou i **rozhovory** s osobami, které se již dlouho věnují práci s neslyšícími. Budou to například dlouholetí tlumočníci, manželští partneři neslyšících apod.

Výsledky průzkumu vedeného všemi dotazovacími technikami budou použity pro syntézu na téma možnosti změny přístupu k neslyšícím jako částečné řešení problému rovných příležitostí.

V závěru práce budou navrženy konkrétní postupy integrace neslyšících.

3. Problematika zdravotně postižených osob v mezinárodních dokumentech

V této kapitole se budeme zvláště zabývat právními dokumenty a to jak mezinárodními tak českými. Nejprve se zaměříme na historii a vývoj práv zdravotně postižených, dále pak na současnou legislativu, která se zabývá problematikou postižených a některými zákony a smlouvami, které jsou zaměřeny speciálně na problematiku neslyšících.

3.1 Problematika zdravotně postižených v historii

V dřívějších dobách byla situace neslyšících a obecně všech postižených osob velmi obtížná. Pokud bychom se vrátili až do vzdálené historie, např. do starověkého Řecka, neměl postižený člověk vůbec možnost přežití. Malé děti, které vypadaly jako nemocné nebo měly nějaký prokazatelný handicap, byly zabity či nechány aby zemřely hlady [1,2].

Dostaneme – li se do období původních pramenů práva, tj. přibližně do doby starověkého Říma, vidíme již jistou změnu situace. Nemocné děti již nejsou zabíjeny, jsou často vychovávány v dobrých podmínkách. Stále zde však existuje problém s děděním a správou majetku [7].

Ani ve středověku a později neměli neslyšící a jiní postižení zastání u většinové společnosti. Stále byli preferováni mladí a zdraví, dle ústav některých zemí a zákonů právo na dědictví a lidská práva mají pouze zdraví jedinci. Jelikož neslyšící byli často spojováni v jedno s duševně postiženými, měli jen velmi malá, pokud vůbec nějaká, práva.

Ke změnám začalo docházet přibližně v 17. a 18. století, ne však na velké části území. Některá práva začali mít neslyšící ve větších městech, v kulturně vyspělých zemích. Zvláště pak jednalo – li se o neslyšící děti slyšících a významných rodičů. Tito rodiče si mohli dovolit zaplatit pro své děti učitele a snažili se je zapojit do společenského života, i když většinovou

společností byli stále neslyšící přijímáni jen málo. Pokud se jedná o neslyšící, kteří se narodili do chudé rodiny, na menších městech nebo v méně kulturně vyspělých zemích, jejich situace byla skutečně nezáviděníhodná. Měli takřka nulovou možnost vzdělávání a jen velmi malou možnost dovolat se svých práv. Často byli považováni za hloupé a nevzdělavatelné, vykonávali jen podřadné práce. Došlo - li v místě jejich bydliště nebo okolí ke zločinu, mohlo se často stát, že byli obžalováni bez možnosti účinné obhajoby.

Jak postupně vzrůstalo pochopení společnosti, co je to hluchota a jak neslyšícím pomoci, situace neslyšících se postupně zlepšovala. Také se zároveň zlepšovala situace jinak fyzicky postižených [8].

Postupem času začala být lidská práva – včetně práv postižených součástí ústav jednotlivých zemí. Jednalo se převážně o země s rychlým kulturním a společenským vývojem – jako je Německo, Francie a Velká Británie, i když Velká Británie nemá klasickou ústavu, ale její právní řád je založen na historických dokumentech jako je Magna Charta Libertatum a jiné a na zvykovém právu [1,2].

3.2 Listina základních lidských práv a svobod

Naprostým zlomem v právech všech lidí, včetně postižených se stala Listina základních lidských práv a svobod, která byla do českého právního řádu přijata usnesením České národní rady roku 1992. Tato listina byla signována téměř všemi zeměmi světa a zaručuje všem stejná práva bez ohledu na národnost, náboženskou či státní příslušnost i zdravotní stav.

To pomohlo velmi významnou měrou všem lidem, kteří byli dříve nějakým způsobem diskriminováni a to buď z důvodu postižení, názoru, kulturní nebo národnostní příslušnosti a náboženství. Tato listina zaručuje právo na osobní svobodu, právo na ochranu osobnosti, na slušné bydlení a zacházení a jiná. Pro neslyšící je velmi významné právo na vzdělání, neboť jak uvidíme dále, toto právo bylo neslyšícím po dlouhou dobu upíráno.

Dále je uvedeno několik článků, které mají souvislost s potřebami zdravotně postižených.

Hlava první

Obecná ustanovení

Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek 3

(1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

(3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Hlava čtvrtá

Hospodářská, sociální a kulturní práva

Článek 26

(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.

Článek 27

(1) Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů.

Článek 29

(1) Ženy, mladiství a **osoby zdravotně postižené** mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.

(2) Mladiství a **osoby zdravotně postižené** mají právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě povolání.

Článek 33

(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

Jelikož tato práva jsou platná pro všechny občany bez rozdílu, zaručuje Listina základních práv a svobod právo na vzdělání, zaměstnání, zdravotní a jinou péči i osobám handicapovaným, bez ohledu na druh postižení.

Na základě některých článků „Listiny“ byla v roce 1975 vytvořena **Deklarace práv zdravotně postižených osob** (Declaration on the Rights of Disabled Persons), v níž dochází k potvrzení práva postižených osob na respektování lidské důstojnosti. Valné shromáždění OSN v této deklaraci zdůraznilo, že zdravotně postižení mají naprosto stejná lidská práva, ale i povinnosti jako všichni ostatní občané.

3.3 Evropská sociální charta

Rada Evropy je organizace sdružující 40 členských států. Byla založena v roce 1949 a jejím hlavním cílem je zajištění větší jednoty mezi členskými státy. Zejména se jedná o zachování a uplatňování principů ochrany a pomoci při naplňování lidských práv a základních svobod.

Evropská sociální charta byla členskými státy podepsána v Turíně 18.10. 1961, Dodatkový protokol ve Štrasburku v roce 1988 a Pozměňovací protokol v Turíně roku 1991.

Evropská sociální charta rozšiřuje ve své I. a II. části práva handicapovaných osob a to zejména v oblastech přípravy na budoucí povolání a dále se vyslovuje k právu na odborný výcvik a readaptaci bez ohledu na druh a závažnost jejich postižení. IV. část stanovuje kontrolní mechanismy, kterými je zaručeno dodržování sociální charty.

Část I, Část II

1) Každý musí mít příležitost získat prostředky ke svému živobytí prací, kterou si svobodně zvolí.

10) Každý má právo na vhodné způsoby odborné přípravy

11) Každý má právo využít jakýchkoli opatření, které mu umožní dosáhnout co nejlepšího zdravotního stavu.

19) Osoby zdravotně postižené mají právo na odborný výcvik, rehabilitaci a sociální readaptaci, bez ohledu na původ a povahu jejich postižení.

3.4 Standardní pravidla pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením

Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením byla schválena Valným shromážděním OSN 28. října 1993. Představují velmi důležitý dokument, který mohou organizace zdravotně postižených osob využít při kampaních za rovnoprávnost. Nemají ovšem platnost mezinárodního práva a nejsou ani antidiskriminační legislativou. Pokud se týká zdravotně postižených, neexistuje stále ještě žádný závazný dokument jako je např. konvence. Ačkoliv Standardní pravidla nejsou závazným dokumentem, mohou se stát mezinárodním obyčejovým právem, budou-li aplikována velkým počtem států. Znamenají silný morální a politický závazek států podniknout akci pro vyrovnání příležitostí. Jsou v nich zahrnuty důležité principy odpovědnosti, aktivity a spolupráce. Upozorňují na oblasti důležité pro kvalitu života zdravotně postižených osob a pro dosažení plného zapojení a rovnosti. Pravidla nabízejí nástroj pro rozhodování a činnost zdravotně postižených osob a jejich organizace. Jsou základem pro odbornou a technickou spolupráci mezi státy, OSN a ostatními mezinárodními organizacemi.

(<http://www.nrzp.cz/standardni-pravidla-pro-vyrovnani-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim/> - 27.3.2008)

3.5 Další dokumenty na evropské úrovni

V roce 1993 byla na evropské úrovni přijata "**Zelená kniha Evropské sociální politiky**", která ve III. části uvádí mezi prioritními otázkami také integraci zdravotně postižených osob. Je zde uvedeno, že tyto osoby by měly být přijímány jako plnohodnotní členové společnosti a měla by jim být dána možnost integrovaného vzdělávání a odborného výcviku.

(<http://www.diskriminace.cz/do-postizeni/>)

Nejvýznamnějším, komplexním dokumentem, jenž charakterizuje současný pohled Evropské unie na problematiku zdravotního postižení, je dokument "**Směrem k bezbariérové Evropě pro zdravotně postižené**" z 12. 5. 2000. Jde o sdělení Komise evropských společenství určené Radě, Evropskému parlamentu, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Dokument shrnuje dosavadní vývoj přístupů v této oblasti a formuluje zásadní stanoviska jako východiska pro další postup. Tato stanoviska jsou relevantní i pro prostředí České republiky a plně korespondují s vývojem poznání a názorů v tuzemsku. Tento dokument uvádí, že lidé se zdravotním postižením jsou považováni za jednu z nejvíce znevýhodněných skupin ve společnosti, musí se neustále potýkat s překážkami, které jim "brání v přístupu ke všem aspektům společenského života".

Na dokument "Směrem k bezbariérové Evropě" navazuje Zpráva komise Radě, Evropskému parlamentu, hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů "**Program sociální politiky**", Brusel(2000), který konstatuje nutnost "soustředit pozornost na osoby na okraji trhu práce, investovat do lidí a zvýšit tak jejich zaměstnatelnost a omezit překážky jejich vstupu na trh práce." Na první místo klade cíl zajistit rozvoj základních lidských práv a úctu k nim jakožto "klíčovému aspektu rovnoprávné společnosti a respektování lidské důstojnosti". Komise ve své zprávě bere v úvahu a odvolává se na řadu dokumentů, v nichž se vyjadřuje zejména zákaz diskriminace osob s postižením a právo na integraci do společnosti a na pracovní trh (článek 13 SES, čl. 21 Charty základních práv, Evropskou strategii zaměstnanosti atd.).

Na jejich základě vyzývá členské státy k podpoře větší spolupráce se všemi organizacemi zastupujícími postižené občany na národní a evropské úrovni, včetně občanské společnosti. Zdůrazňuje nutnost podpory větší integrace a participace osob s postižením ve všech aspektech společenského života, včetně pracovního trhu a vzdělávání, založené na zákazu diskriminace.

Z výše uvedených mezinárodních dokumentů vyplývá, že zejména v posledních dvaceti letech došlo v pohledu na problematiku zdravotního postižení k značnému posunu. Prosazuje se zejména princip vyrovnávání příležitostí pro zdravotně postižené.

3.6 Strategie Evropské unie v otázkách postižení

Rok 2003 byl Evropským rokem osob se zdravotním postižením. Cílem tohoto roku bylo mimo jiné zlepšit povědomí o právech a potřebách zdravotně postižených, posílit spolupráci mezi všemi zainteresovanými stranami, zlepšit komunikaci týkající se postižení a jiné. V návaznosti na tento rok vznikla Strategie Evropské unie v otázkách postižení.

Cílem Strategie je společnost otevřená a přístupná všem a proto je podle ní nutné identifikovat a odstranit existující bariéry. Strategie se soustřeďuje na tři hlavní oblasti: spolupráce mezi Komisí a členskými státy; úplné zapojení lidí s postižením do společnosti a zohledňování potřeb postižených při tvorbě jednotlivých politik EU.

(<http://www.diskriminace.cz/do-postizeni/>)

3.7 Jiné mezinárodní dokumenty zabývající se neslyšícími

Dalšími mezinárodními dokumenty, které se zmiňují o neslyšících nebo s nimi přímo souvisejí, jsou převážně smlouvy mezi jednotlivými organizacemi neslyšících o vzájemné spolupráci nebo pořádání společných akcí. Další smlouvy vznikají mezi státními organizacemi a organizacemi neslyšících při přidělování grantů a podpor a to jak z českých fondů nebo z fondů Evropské Unie. Tyto smlouvy mají všechny právní náležitosti a jsou závazné. Existují také dohody mezi jednotlivými organizacemi neslyšících.

Pokud mají charakter dohod, nejsou závaznými právními dokumenty, neobsahují věci právně vymahatelné, málokdy se jedná o finanční transakce, spíše o společné akce[3,4].

3.8 Problematika neslyšících v českém právním řádu

V českém i slovenském právním řádu jsou také zmíněny a uzákoněny některé potřeby neslyšících a to speciálně jejich vyjadřování znakovým jazykem. Dále jsou připraveny návrhy nových zákonů, bohužel jsou však navrženy již velmi dlouho a není jisté, zda někdy vstoupí v platnost.

V současné době platí zákon č. 155 Sb. ze dne 11. června 1998 o znakové řeči a o změně dalších zákonů. §2 vysvětluje, kdo je považován pro účely tohoto zákona za neslyšícího, §3 - §6 definují různé způsoby komunikace neslyšících, jako je český znakový jazyk, znakovaná čeština, znakový jazyk a prstová abeceda. V §7 je uzákoněno právo neslyšících používat znakovou řeč, vzdělávat se její pomocí a na výuku znakové řeči. V dalším paragrafu je upraveno právo na tlumočnicka. Je zde uvedeno, v jakých případech může být toto právo uplatněno (např. při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a jiné), a dále jakým způsobem jsou služby tlumočnicka financovány. Dále pak zákon umožňuje slyšícím rodičům, kterým se narodí neslyšící dítě, aby zdarma absolvovali kurzy znakového jazyka. Jak uvidíme dále, pokud slyšící rodič komunikuje se svým dítětem již od útlého dětství ve znakovém jazyce, má to na neslyšící dítě veliký vliv. Tento zákon je v mnoha směrech velmi pozitivní a dává neslyšícím zákonná práva. Nejsou odkázáni jen na ochotu svých přátel nebo příbuzných při tlumočení, ale mají právo na tlumočnicka a to bezplatně.

Změny dřívějších předpisů se týkají převážně systému sociálního zabezpečení a dávek.

Zákon 155/1998 Sb. O znakové řeči a změně dalších zákonů byl vypracován na základě návrhu Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel již koncem roku 1995. Dále byl podán návrh Svazem neslyšících a nedoslýchavých z roku 1997. Tyto dva návrhy si jsou

velmi podobné pouze s malými formálními změnami. Také přijatý zákon 155/1998 Sb. O znakové řeči a změně dalších zákonů¹⁾ je velmi respektuje a zahrnuje téměř všechny navržené formulace.

¹⁾ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky z 26. júna 1995 o posunkovém řeči nepočujících osob je téměř totožný se zákonem uvedeným výše. Je rozdílný pouze v několika věcech. Obsahuje méně podrobné informace a ustanovení než zákon český.

4. Sluchově postižení jako specifická skupina zdravotně postižených osob

Přijde – li člověk o zrak, ztratí kontakt s věcmi. Přijde – li o sluch, ztratí kontakt s lidmi.

Eva Houdková – Tesárková

Mezi zdravotní postižení patří mnoho typů onemocnění nebo trvalých následků různých úrazů. Postižení mohou být vrozená, anebo časem získaná. Zdravotní postižení jsou buď fyzické nebo mentální, v některých případech i kombinované poruchy. Jedná se o poruchy hybnosti, ztrátu některých smyslů nebo špatnou či omezenou funkci některých orgánů. V této práci se zaměřuji pouze na smyslová postižení.

V případě ztráty hmatu, čichu nebo chutě dochází pouze k omezení vjemů, nikoli však ke změně vnímání světa. V případě jiných fyzických poruch nedochází vůbec k jinému vnímání světa. Výjimku tvoří skupiny nevidomých a neslyšících spoluobčanů. I tyto dvě skupiny jsou však zcela rozdílné. I když se narodí člověk nevidomý, má s rodiči sluchový kontakt, lidé na něj mohou mluvit a komunikovat s ním. Získává sluchem poznání světa a důležité informace. Nastoupí – li do školy, dostane se mu vzdělání prostřednictvím knih v Brailově písmu a podobně. Jedná se o velmi vážné postižení, které však nebrání v komunikaci s ostatními lidmi.

Případ neslyšících je odlišný. Abychom pochopili rozdíl, je nutné prozkoumat, jak vzniká znalost jazyka.

Nejprve však určíme, koho budeme v této práci označovat jako neslyšícího. Mezi sluchová postižení z audiologického hlediska řadíme jakoukoliv i částečnou velmi malou ztrátu sluchu, kteří jsou schopni běžné komunikace bez omezení, dále pak tinitus a jiná postižení. K poškození sluchu dochází z mnoha různých příčin. Často se jedná o změny způsobené věkem – těmito lidmi se však v této práci dále nebudeme zabývat. Některé poruchy

sluchu jsou vrozené a časem se zhoršují – dochází k postupné ztrátě sluchu, buď úplné nebo částečné. Mnoho neslyšících a těžce nedoslýchavých, kteří jsou dnes ve věku mezi 30 a 50, lety ztratili sluchu v důsledku podání antibiotik. Dále jsou neslyšící s vysokou ztrátou sluchu – tj. více než 50 %. Záleží také na věku v kterém došlo k ztrátě sluchu. Jedná se o prelingválně neslyšící, tj o děti, které se narodily jako neslyšící nebo ztratily sluch do 1 roku věku. Dále se jedná o ohluchlost a ta je dělena dle věku, ve kterém ke ztrátě sluchu došlo a dále podle míry zbytku sluchu. Každý rok, po který dítě ještě slyší, je velmi důležitý pro jeho vnímání světa a pochopení syntaxe jazyka[8].

Aby se člověk dokázal naučit nějaký jazyk, musí mít základní znalosti syntaxu – to je porozumění systému jazyka, větné skladby a dalších. Narodí-li se slyšící dítě, automaticky od útlého věku vnímá svůj rodný jazyk, jeho stavbu a není pro ně později problém pochopit písemnou formu svého nebo i cizího jazyka. Pokud však dítě nezíská základní pochopení stavby jazyka, není již v pozdějším věku schopno pochopit stavbu cizího jazyka. I když je jeho rodným jazykem český znakový jazyk, kterým je daný neslyšící schopen bez problému komunikovat, je pro něj český jazyk s jinou stavbou a strukturou velmi obtížně pochopitelný[8].

Neslyšící jsou zcela výjimečnou skupinou tělesně postižených a to tím, že mají svou vlastní kulturu. Kultura zahrnuje několik prvků a to je jazyk, pravidla chování, zkušenosti a zážitky a společně sdílené aktivity[5]. Samozřejmě ani neslyšící nejsou paušalizované, unifikované jednotky. Každý neslyšící se chová jinak a to z mnoha příčin. Také různé skupiny neslyšících mají různé podobné jazykové a kulturní projevy. Často lze vysledovat podobné způsoby podle věku, místa bydliště – jinak se chovají neslyšící v Praze a na Moravě – a podle navštěvované školy.

Pro tuto práci bude nejdůležitějším rozpoznávacím znakem to, zda se člověk se sluchovou vadou vnitřně a kulturně identifikuje se skupinou neslyšících a její kulturou nebo chce patřit ke slyšícím, znakový jazyk nebo znakovanou češtinu odmítá a nechce se s neslyšícími stýkat. Tato práce bude

zaměřena na sluchově postižené, kteří se identifikují kulturně a jazykově s neslyšícími[5,6].

4.1 Jazyk [5,6,8,10,14]

Sluchově postižení v ČR se v současné době dorozumívají třemi způsoby. Neslyšící starší generace nebo neslyšící, kteří chodili do školy pro neslyšící v Řepích, často používají znakovanou češtinu. Preferují také možnosti orální komunikace – tj. odezírání.

Rozdíl mezi znakovanou češtinou a znakovým jazykem je velmi výrazný. Znakovaná čeština vychází z gramatické stavby českého jazyka. V podstatě se jedná o vyslovovanou češtinu v kombinaci se znaky. Ukazují se i předložky a existují speciální znaky pro koncovky. Znakový jazyk je jazyk se svou vlastní gramatikou a větnou stavbou. Problémem je, že zatím neexistují psaná pravidla tohoto jazyka. Znakový jazyk se lze nejlépe naučit kontaktem s neslyšícími, také škola pro neslyšící na Smíchově je zaměřena na používání znakového jazyka. Také organizace jako Pevnost nebo Unie neslyšících (viz dále) pořádají pravidelné kvalitní kurzy znakového jazyka vedené neslyšícími.

Pokud bychom porovnávali neslyšící například podle věku, mladí neslyšící se již orientují čistě na znakový jazyk. Také preferují tlumočníky, kteří používají jen znakový jazyk, nikoliv znakovanou češtinu. Jsou hrdí na to, že jsou neslyšící, nepovažují hluchotu za handicap a věnují se i rozvoji znakového jazyka, vyučují ho, často i vymýšlejí nové znaky. Klasickým příkladem je Pevnost, o které bude podrobnější zmínka v další kapitole. Tito neslyšící mají také menší potřebu komunikace se slyšícími, nechtějí se přizpůsobovat a to často ani lidem, kteří se znakový jazyk teprve učí.

Neslyšící staršího a středního věku používají často kombinaci mezi znakovým jazykem a znakovanou češtinou. Používají stavbu a gramatiku znakového jazyka, snaží se však zároveň artikulovat a jsou rádi, pokud artikuluje též tlumočník. Stejný přístup mají též neslyšící na Moravě a to všech věkových kategorií. Tito neslyšící jsou také ochotnější pomoci

začínajícímu tlumočnickovi, přizpůsobit se jeho ukazování a odpustit mu případné chyby.

Znaky ve znakovém jazyce vznikaly různými způsoby. Některé znaky kopírují například pohyby nebo vycházejí z tvarů předmětů. Jiné znaky – například související s přemýšlením a uvažováním se ukazují v blízkosti hlavy. Jelikož znaky se vyvíjejí již velmi dlouhou dobu, je těžké zjistit původ některých z nich. Jak si ukážeme v některé z dalších podkapitol, uvidíme, jak velký vliv na používání jednotlivých znaků má škola, kterou neslyšící navštěvoval. Také nejsou sjednoceny znaky v Čechách a na Moravě, také jednotlivé skupiny neslyšících, kteří se častěji scházejí, mají někdy své vlastní znaky. Bylo by výborné sjednotit znaky a gramatiku znakového jazyka, je to však velmi obtížné, ne-li nemožné.

Znakový jazyk je velmi bohatý, vznikají v něm divadelní představení, vtipy, povídky i poezie. Poezie recitovaná znakovým jazykem, je-li správně přeložena, dokáže zapůsobit velmi hluboce na city. Samostatnou kapitolou by byl zpěv. Existují přímo skupiny zaměřené na zpěv ve znakovém jazyce. Vidět „zpívat“ skupinu neslyšících znakovým jazykem je velmi silný zážitek.

Komunikuje – li slyšící s neslyšícím, neslyšící se často snaží přizpůsobit své ukazování, tak aby došlo k vzájemnému porozumění . Díky svému handicapu však není schopen naučit se mluvit a slyšet, ale slyšící je schopen naučit se znakový jazyk. Proto je z velké části zodpovědností slyšících přiblížit se k neslyšícím.

4.2 Pravidla chování [5,6,8,10]

Komunita neslyšících má svá vlastní pravidla chování, to co považují za slušné slyšící, může být mezi neslyšícími téměř urážlivé a naopak. Ukážeme si zde několik příkladů.

Jelikož neslyšící komunikují vizuálně, je velmi neslušné odvrátit se od člověka, který na vás znakuje nebo artikuluje. Dále není vhodné otevřeně zívat nebo projevovat nudu.

Neslyšící jsou velmi citliví na řeč těla, jsou zvyklí ji vnímat mnohem více než slyšící. Proto je nutné dávat si pozor nejen na to, co člověk ukazuje, ale i jak se tváří a co na něj řeč těla prozradí.

Neslyšící jsou také v některých otázkách velmi otevření. Ve slyšící společnosti není zvykem ptát se při prvním setkání na osobní otázky související s rodinou a podobně. U neslyšících to však není považováno za neslušné. Neslyšící jsou velmi upřímní a také ve vzájemné kontaktu se slyšícími preferují upřímnost. To, co by mezi slyšícími mohlo vypadat jako neomalenost, je u neslyšících běžným projevem, který není vnímán nijak negativně. Neslyšící projevují osobní zájem o mnoho osob, zajímají je podrobnosti ze života jiných, což má ovšem tu nevýhodu, že se zájem snadno změní v nemístnou zvědavost až pomluvy. Také proto, že je svět neslyšících poměrně uzavřený a komunita je malá, znají se neslyšící navzájem a jejich sympatie a antipatie mohou přerůst až do velkých měřítek.

Existují jasně stanovená komunikační pravidla, například při oslovení, pozdravu, upoutání pozornosti jiného neslyšícího, přerušení rozhovoru dvou neslyšících a jiná. Porušení těchto pravidel bývá vnímáno velmi silně. Například uchopit neslyšícího za ruce, když právě ukazuje, by bylo vnímáno stejně jako zakrýt ústa hovořícímu člověku.

Dále existují pravidla například pro zvonění na neslyšícího, jdeme – li k němu na návštěvu. Většina neslyšících používá světelný zvonek. Vhodným způsobem upozornění je stisknout zvonek třikrát krátce v malých intervalech. Nikoliv se o zvonek opřít. Neslyšící, který vnímá svět vizuálně, by měl podobné pocity jako slyšící při dlouhém až poplašném zvonění.

Například je – li místnost plná slyšících lidí, kteří spolu komunikují jako třeba na rautu a je nutné upoutat jejich pozornost, řečník nebo pořadatel promluví do mikrofону nebo zatleská, či jiným zvukovým signálem požádá o klid. Jsou – li ve stejné situaci neslyšící, je naprosto vhodným a společensky přijatelným způsobem několikrát velmi krátce zhasnout a opět rozsvítit.

Seznamuje – li se slyšící s neslyšícími, je nutné, aby bral tyto kulturní odlišnosti v úvahu a přizpůsobil se jim. Neslyšící jsou kulturní menšinou s mnoha zvyky a musí jako takoví být respektováni.

4.3 Zkušenosti a zážitky [6,8,14]

Potkají – li se dva neslyšící, mají různá společná témata, o kterých si mohou povídat. Není jisté, že se spolu budou přátelit i nadále, ale je mnoho věcí, které mají společné, a které s nimi slyšící nemohou sdílet. Mezi tyto věci patří například školní docházka (komunita neslyšících je malá, proto je i málo škol a neslyšící je navzájem znají), známí tlumočníci, rodinné problémy a podobně.

Slyšící, který nežije s neslyšícím ve společné domácnosti, se nedokáže vžít do pocitů neslyšícího například při jednání na úřadech, při nakupování a obstarávání běžných věcí. Neslyšící naráží na zcela specifické problémy, které přesně pochopí zase jen neslyšící.

Jelikož v dřívějších dobách, v průběhu mnoha staletí i v době zcela nedávné docházelo k utlačování neslyšících, neslyšící museli o své místo na slunci velmi tvrdě bojovat. To vedlo i k větší soudržnosti neslyšících. Pokud nechtěli být většinovou společností „předělání“ na slyšící, museli bránit svou identitu, svůj jazyk, právo na svou kulturu. Zřejmě i proto je mezi neslyšícími tak hluboce zakořeněna potřeba vzájemně se setkávat, být spolu ve styku. Dnešní doba s moderními technologiemi jim v tom velmi pomáhá. Neslyšící různého věku se rádi učí pracovat s počítačem, velmi využívají možnosti webových kamer a povídají si.

4.4 Společně sdílené aktivity [5,6,8]

Neslyšící měli odedávna velmi silnou potřebu stýkat se mezi sebou, neboť pouze ve společnosti jiných neslyšících mohli být sami sebou, mluvit svým jazykem, sdělovat si své zážitky, navzájem se poučit a poradit se.

Dodnes nejčastějším místem setkávání neslyšících jsou Kluby neslyšících. Vznikaly a stále provozují svou činnost na mnoha místech v ČR,

ve větších např. krajských městech. Velká města jako je Praha, Brno, Ostrava mají klubů dokonce několik. V těchto klubech se neslyšící scházejí jednou nebo vícekrát v týdnu, v předem určenou dobu. Tyto kluby nejsou omezeny věkem ani zájmy, mají „univerzální“ charakter. Podle vlastního vyjádření však mnoho neslyšících kluby postupně přestává navštěvovat, protože je v nich mnoho pomluv a rozepří. Také mladá generace neslyšících již nemá příliš velký zájem o tradiční kluby a schází se raději na jiných místech.

Velmi oblíbeným místem ke schůzkám neslyšící mládeže je například McDonald na Smíchově u metra Anděl a blízké restaurace. To je způsobeno přítomností školy i odborného učiliště pro neslyšící, včetně internátu.

Další typy klubů vznikaly jako zájmové kroužky – neslyšící se scházeli a stále scházejí za konkrétní aktivitou. V průběhu let vzniklo mnoho sportovních oddílů na různých místech republiky. Vznikl dokonce i Svaz neslyšících sportovců. Tito sportovci byli velmi schopní, dokonce v roce 1924 pomáhali čeští neslyšící sportovci zakládat v Paříži mezinárodní svaz neslyšících sportovců. Do jejich činnosti však velmi nepříznivě zasáhl komunistický režim a následná normalizace. Sportovci nemohli dostatečně vyjíždět do zahraničí a účastnit se mezinárodních akcí. V dřívějších dobách byl ze sportů velmi oblíben fotbal a volejbal. Dnes je mezi neslyšícími velmi populární bowling, pořádají se celorepublikové turnaje, existuje i spolupráce s Německem a jinými evropskými zeměmi. Je veden žebříček nejlepších sportovců, vítězové dostávají poháry a jsou často ve svém sportu na úrovni slyšících. I když mnoho neslyšících preferuje kolektivní sporty, jsou i sportovci individuální – lyžaři, tenisté, cyklisté a jiní.

Mnoho neslyšících se také s radostí věnuje umění. Někteří neslyšící se velmi dobře vyjadřují písemně, jedná se však o výjimky, jakou byla spisovatelka Eva Houdková – Tesárková, která však patřila mezi později ohluchlé, anebo pan Straka, který pravidelně přispívá do časopisu pro neslyšící Gong. Ani jeden z nich se však příliš neidentifikuje s kulturou a jazykem neslyšících.

Někteří sluchově postižení, kteří se se svou skupinou skutečně identifikují, jsou oceněnými malíři, sochaři, fotografy, kteří pořádají i výstavy vlastních děl a jsou oceňováni i slyšící společností. Například Ing. Luděk Lauer mann se věnuje fotografii již velmi dlouhou dobu a jeho fotografie byly několikrát otištěny s různých časopisech, měl také vlastní výstavu.

Již po první světové válce vznikl v Praze klub pantomimy neslyšících umělců. Neslyšící vystupovali i ve větších městských divadlech. Také dnes je pantomima mezi neslyšícími velmi oblíbená, věnují se jí ve velké míře, pořádají představení. V ČR funguje také Evropské centrum pantomimy neslyšících, které spolupracuje s mnoha evropskými zeměmi.

Zajímavou společenskou aktivitou neslyšících jsou pravidelné plesy pořádané dokonce několika skupinami neslyšících. V loňském roce i předchozích letech se jeden z plesů konal dokonce na Žofíně, byla při něm volena miss neslyšících. Jedná se o velmi prestižní akci. Neslyšící umí tancovat, jsou pořádány taneční kurzy pro neslyšící, které jsou hojně navštěvované. Neslyšící sice neslyší hudbu, ale jsou schopni cítit rytmus. Ten je přenášen silnými basovými reproduktory umístěnými na zemi. Někteří neslyšící jsou velmi šikovní a nadšení tanečníci.

Poměrně novou aktivitou je stínové divadlo. Jedná se o program zároveň pro slyšící i neslyšící. Na podiu hrají slyšící herci, kteří normálně mluví a za každým z nich je tlumočník, který vše řečené simultánně překládá do znakového jazyka. Některá představení probíhají přímo ve znakovém jazyce. Velmi úspěšným představením byl například Tracyho tygr.

Další již zmiňovanou aktivitou je zpěv ve znakovém jazyce. Skupina se jmenuje Zpívající ruce. Nejprve je potřeba píseň „přetlumočit“ do znakového jazyka. Při tlumočení písně se však není možné omezit jen na doslovný překlad znaků, je nutný překlad myšlenek. V písni je také dovoleno používat znaky jiným způsobem a s jinou gramatikou než je klasická gramatika znakového jazyka. Některé znaky lze také částečně pozměnit, než jak se mají správně ukazovat, aby bylo dosaženo efektu rytmu.

4.5 Vztah ke slyšící většině

Tento vztah je velmi komplikovaný a často u jednotlivých neslyšících velmi odlišný a to podle rodinného prostředí, školy, kterou navštěvoval i podle zkušeností, které se slyšící většinou získal.

Většinou však mezi neslyšícími panuje nedůvěra ke slyšícím. Pokud se však slyšící snaží naučit několik znaků a projeví upřímný zájem, neslyšící často roztají a rychle se spřátelí.

Pro většinu neslyšících již dnes není problém jít nakoupit nebo si zařídit základní věci, pokud však navštíví lékaře nebo úřad, často potřebují doprovod tlumočnicka nebo člena rodiny.

Větším problémem bývá spíše přístup slyšících. Nemají často dostatek trpělivosti, aby se snažili pochopit žádost neslyšícího, v mnoho případech považují neslyšícího za duševně postiženého a nejsou ochotni projevit pochopení nebo poskytnout pomoc. Poskytnout pomoc neslyšícímu se jim zdá příliš namáhavé nebo se obávají, že toho nebudou schopni.

Problémem je nízká informovanost slyšící veřejnosti o světě neslyšících, jejich potřebách a možnostech, jak jim poskytnout pomoc. Proto se této problematice věnuji ve své diplomové práci.

4.6 Historie vzdělávání neslyšících [8]

Dobrý učitel dokáže odstraňovat handicapy u dětí postižených, špatný učitel je způsobuje dětem zdravým.

Neslyšící byli již ve starověku Aristotelem považováni za neschopné vzdělání a téměř nikdo se nesnažil toto „prokletí“ neslyšících zlomit. V dobách středověku byli neslyšící považováni za méněcenné, neboť nejdůležitější věcí byla víra v Boha a představitelé církve prosazovali myšlenku, že člověk, který není schopen řeči, není schopen ani víry.

V 16. století došlo k význačné změně, když učenec Rudolf Agricola zapsal: „Viděl jsem člověka, který od kolébky neslyšel a byl tudíž také němý, který se naučil rozumět všemu, co bylo napsáno jinými osobami a který vyjadřoval písemně všechny své myšlenky, jako by mohl používat slova“.

Tato slova padla na úrodnou půdu u mnoha vzdělaných mužů, jak v tomto tak v dalších stoletích. Jelikož do té doby nebyla vypracována žádná metoda vzdělávání neslyšících, všichni tito učitelé a vychovatelé museli vyvinout vlastní metody výuky. Zpravidla se jednalo o vychovatele neslyšících dětí z dobře situovaných rodin, kde se otcové nechtěli poddat běžně přijímané pravdě o obtížné vzdělavatelnosti neslyšících a rozhodli se poskytnout svým dětem to nejlepší možné vzdělání.

Mezi tyto vzdělavatele patří významní muži, jako byl v 16. století mnich Pedro Ponce de Leon, který nevyužíval odezírání, ale psané metody. V 17. století můžeme být hrdi na Jana Amose Komenského, jelikož mnoho historických knih o vzdělávání neslyšících se o něm zmiňuje. Dále jsou významní Ramírez de Carrión a Juan Martín Pablo Bonet, dále John Wallis William Holder. V té době většina učitelů neslyšících přísně tajila své postupy, které používali při výuce mluvení u neslyšících. Výjimku tvořil Johann Konrad Amman, který své postupy zveřejnil.

V 18. a 19. století začaly vznikat první školy pro neslyšící. Často se jednalo o soukromé školy s nízkým počtem žáků. Výuka zpravidla probíhala orální formou, prioritou bylo naučit neslyšící žáky mluvit. Průlomem byl Abbé de l'Épée. Odlišoval se od svých současníků v několika věcech. Snažil se poskytnout vzdělání co největšímu počtu neslyšících, své metody před nikým netajil, začal ve vzdělávání neslyšících používat znakový jazyk.

Bohužel se jednalo o výjimku, neboť většina ředitelů škol pro neslyšící prosazovala přísně orální metodu, nedovolovali svým studentům číst a psát s odůvodněním, že by ztratili zájem o mluvení. Mluvení bylo prioritou školství, nebyl kladen důraz na získané poznání nebo jiné schopnosti.

V roce 1786 v Praze vznikl Pražský ústav pro hluchoněmé. Jejím prvním ředitelem byl páter Karel Berger. V roce 1841 se stal ředitelem páter

Václav Frost. To bylo pro tento ústav velmi dobré, neboť byl skutečným znalcem znakového jazyka, byl studenty milován a velmi se snažil rozšířit znakovou zásobu. Tu používal při výuce některých předmětů. Zároveň však bylo dále vyučováno čtení a psaní, neboť ho považoval za velmi důležité pro další život neslyšících.

Mezi další školy pro neslyšící na území České Republiky lze započítat Moravsko – Slezský ústav pro hluchoněmé v Brně, Diecézní ústav pro hluchoněmé v Litoměřicích, Diecézní ústav pro hluchoněmé v Českých Budějovicích. Diecézní ústav pro hluchoněmé v Hradci Králové, Moravský zemský ústav pro hluchoněmé v Ivančicích a velmi mnoho dalších. Jednalo se zpravidla o školy, kde byla hlavní metodou výuky metoda orální.

V dnešní době se vyučuje jak metodou orální – nejedná se však již o tak přísnou metodu jako dříve, anebo znakovým jazykem. V případě základního školství však není kladen příliš velký důraz na výuku porozumění čtenému textu, což je v některých případech na škodu.

Dnes funguje mnoho škol pro neslyšící. Většina z nich funguje s možností internátní péče. Děti již přibližně od 5 let věku tráví čas od pondělí do pátku na internátě, pouze na sobotu a neděli odjíždějí domů. Internát není povinný, je to však často jediný způsob, jakým může neslyšící dítě získat vzdělání. Některé děti jsou z daleka nebo není v možnostech rodiny, aby dítě každý den dojíždělo.

Neslyšící děti chodí povinně jeden rok do mateřské školy pro neslyšící. Internátní výchova se vztahuje i na tyto případy. Zde se děti učí základní znaky, získávají některé základní návyky, učí se sedět v klidu, zapadnout do kolektivu.

V Praze v současné době působí dvě školy pro neslyšící a to na Smíchově, kde jsou i internáty a školní docházka tam probíhá od mateřské školy po odborná učiliště a v Radlicích. Škola na Smíchově je zaměřena na znakový jazyk, nepoužívá se orální metoda vyučování. Škola v Radlicích je zaměřena orálně, výuka neprobíhá přímo ve znakovém jazyce. Záleží na rodičích, kam své neslyšící dítě umístí. Momentálně nelze ani jednu školu

zhodnotit jako lepší nebo horší, každá má své klady a zápory a existují skalní příznivci té či oné metody.

Jak už jsme uvedli dříve, mnoho neslyšících má velké potíže se čteným textem, nepochopí ho, je pro ně velmi obtížné číst. Mnoho z nich četba obtěžuje, někteří k ní mají až odpor. To však žádným způsobem nevypovídá o inteligenci jednotlivce. Mnoho neslyšících je schopno pochopit velmi složitou a abstraktní myšlenku podanou správným způsobem. Velkou pomocí při vyučování neslyšících jsou obrázky. Proto i v učebnicích pro děti se sluchovou vadou je mnoho vysvětlujících a názorných obrázků, které dětem pomáhají v pochopení světa.

Problém vzniká na vyšším stupni školství. Dříve nebylo myslitelné, aby neslyšící vystudoval střední školu. Všichni neslyšící byli pouze vyučeni. Většinou jako čalouníci, klempíři, truhláři, natěrači a v podobných řemeslech. V dnešní době již existují některé možnosti studia – například Střední škola pro zubní laboranty, jedná se však pouze o ojedinělé případy. Někteří velmi schopní neslyšící vystudovali nebo studují vysokou školu – někteří s podporou pedagogů sami, jiní s pomocí tlumočnicka. Příkladem je Vysoká škola ekonomická v Praze, kde studentům poskytují možnost například zkusit si přijímací zkoušky na nečisto a snaží se poskytnout jim veškerou možnou pomoc. Takováto vstřícnost je však stále mimořádným jevem a většina neslyšících zůstává na odborném učilišti.

Z toho se odvíjí i problematika zaměstnání sluchově postižených. O mnoho profesí, kterými se vyučili, již není v dnešní době zájem, nebo se jim neslyšící ani nechtějí věnovat. Pokud si však najdou zaměstnání jiné, jedná se velmi často o nekvalifikované místo (např. doplňování zboží v supermarketu). I když jsou někteří z nich velmi schopní, například pro práci s počítačem, je jen málo zaměstnavatelů, kteří by jim dali možnost se uplatnit adekvátním způsobem. Vždy záleží na typu poškození, zda se též nejedná o kombinovanou mozkovou vadu. Ale „pouze“ neslyšící – i když se 100% ztrátou sluchu - je schopen se na trhu práce dobře uplatnit, je – li to s pochopením zaměstnavatele.

5. Organizace v České Republice, které pomáhají neslyšícím

V České Republice je mnoho organizací, které se věnují práci s neslyšícími a snaží se jim pomáhat v různých oblastech života. Většina z nich je sdružena pod hlavičkou Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, kterou budu v další práci označovat běžně používanou zkratkou ASNEP. Informace o organizacích jsem čerpala z oficiálních internetových stránek organizací a z rozhovorů s pracovníky některých organizací.

5.1 Členové asociace ASNEP

ASNEP je Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, která vznikla v roce 1992 a zastřešuje organizace, které pomáhají sluchově postiženým. Jedná se občanské sdružení, jehož prezidentem je nyní Ing. Zdeněk Kašpar. ASNEP předkládá parlamentu ČR návrhy k zákonům o sluchově postižených, spolupracuje s ČT ohledně titulků a pořadů pro neslyšící, spolupracuje s MHD a jinými veřejnými institucemi.

Organizuje setkávání organizací, které jsou v asociaci sdružené, spolupracuje s nimi a přijímá od nich návrhy na zkvalitnění života neslyšících.

Dále pořádá rekvalifikační kurzy pro neslyšící, organizuje výuku práce na počítači, kurzy českého jazyka pro neslyšící, nově také kurzy fotografování. Pomáhá také neslyšícím sehnat dobré zaměstnání odpovídající jejich schopnostem.

Pod hlavičkou organizace ASNEP je také vydáván časopis GONG, jehož současnou šéfredaktorkou je Eva Bořutová – Tomková. Časopis přináší reportáže ze zajímavých akcí neslyšících, poskytuje rady a informace, obsahuje rozhovory s úspěšnými neslyšícími a další články. Mezi nové pravidelné rubriky patří výuka znakového jazyka v obrázcích – například klasifikátory, správné použití specifických znaků a jiné.

Velmi důležitou činností ASNEPu je zprostředkování tlumočení do českého znakového jazyka, znakované češtiny a dále vizualizace mluvené češtiny. Dva z tlumočnicků vedených v databázi ASNEP jsou také schopni tlumočit pro hluchoslepé.

Tlumočníci v databázi ASNEP doprovázejí klienty například k lékařům, na soudní jednání, do škol a jiných veřejných institucí, kde by klient mohl mít problémy s komunikací, které by mohly například vést k jeho poškození nebo by se v dané situaci cítil nepříjemně nebo jí byl stresován.

Přesné podmínky pro tlumočnický i neslyšící klienty lze nalézt na webových stránkách ASNEP, nejsou však stěžejním bodem této práce.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka sdružuje jak tlumočnický do znakového jazyka, tak i osoby, které se nepodílejí na aktivním tlumočení, ale sympatizují s činností Komory a zastávají stejná stanoviska.

Komora se snaží stále zvyšovat kvalitu tlumočnicků do českého znakového jazyka, neboť zastává názor, že znakový jazyk je plnohodnotný komunikační prostředek, i když jeho gramatika ještě není kompletně popsána. Znakový jazyk je bohatý a jeho prostřednictvím lze komunikovat a vyjadřovat hluboké myšlenky a pocity. Proto se Komora snaží odstranit co nejvíce překážek pro komunikaci mezi neslyšícími a slyšícími a to právě prostřednictvím svých vyškolených tlumočnicků.

Česká unie neslyšících

Česká unie neslyšících byla založena v roce 1990. V dnešní době má přibližně 2000 neslyšících členů a to jak v Čechách tak na Moravě. ČUN se zaměřuje hlavně na zlepšení postavení neslyšících spoluobčanů ve společnosti. Jedná se o neziskovou a nestátní organizaci. ČUN se snaží o to, aby většinová slyšící společnost začala neslyšící přijímat jako sobě rovné, bez ohledu na jazykové a kulturní rozdíly.

Organizace se věnuje mnoha aktivitám, z nichž je velmi významné poskytování tlumočnických služeb, sociální poradenství pro neslyšící, osvětová činnost pro neslyšící i pořádání kurzů a seminářů pro slyšící veřejnost. Dále unie pořádá mnoho kulturních a společenských akcí, jako jsou plesy, divadelní představení a to jak přímo ve znakovém jazyce nebo se stínovým tlumočením, každoroční ples neslyšících a jiné. (Plný výčet akcí i s fotografiemi z již proběhlých ročníků si lze prohlédnout na webových stránkách unie.)

Pod hlavičkou Unie pracuje také mnoho Klubů neslyšících v mnoha velkých městech České republiky. Jsou však také kluby, které nejsou organizovány Uníí.

Český klub nedoslýchavých "HELP"

Český klub nedoslýchavých začal svoji činnost v roce 1994. Věnuje se klientům se sluchovým postižením, především však nedoslýchavým. Jak jsme si již uvedli v předchozí kapitole, nedoslýchaví a ohluchlí mají jiné potřeby než prelingválně neslyšící nebo ohluchlí v nízkém věku, a proto potřebují i jiný druh pomoci.

Klub HELP poskytuje poradenství ze zdravotnických oborů jako je použití a pořízení kompenzačních pomůcek (sluchadel), opravy sluchadel a jiné související služby. Dále pořádá přednášky s odbornou tematikou a reedukační pobytové kurzy.

Českomoravská jednota neslyšících

Pod hlavičkou Českomoravské jednoty neslyšících se skrývá několik místních a oblastních spolků neslyšících. Jedná se o tyto: Unie neslyšících Brno, Plzeňská unie neslyšících, Oblastní unie neslyšících Olomouc, Spolek neslyšících Břeclav a Jihlavská unie neslyšících.

Český svaz neslyšících sportovců

Český svaz neslyšících sportovců byl založen v roce 1990, ale sport neslyšících má v českých zemích již dlouholetou tradici. Zmínky o českých neslyšících sportovcích jsou již z roku 1924, když čeští neslyšící sportovci pomáhali v Paříži zakládat mezinárodní svaz neslyšících sportovců. V téže roce jdou také zmínky o Klubu neslyšících sportovců v Praze. Teprve o osm let později vznikl druhý klub v Brně. Do sportu neslyšících zasáhl komunistický režim a později i normalizace. Neslyšící sportovci měli velké potíže při výjezdech do zahraničí, neboť byli přiřazeni pod hlavičku tzv. neolympijských sportů. Vývoj sportovních aktivit neslyšících byl velmi pohnutý a problematický. Některé potíže přetrvávají dodnes, například neexistence sportovních zařízení pro neslyšící ve vlastnictví svazu.

Neslyšící se věnují mnoha sportům, ztráta sluchu nebrání v žádných sportovních aktivitách. V dřívější době byl mezi neslyšícími velmi populární fotbal a volejbal, dnes jsou pořádány mimo jiné kuželkářské turnaje po celé České republice.

Evropské centrum pantomimy neslyšících

Jeho cílem je rozvíjet kulturní a umělecké dovednosti neslyšících. Jedná se o neziskovou organizaci. České centrum spolupracuje s mnoha zahraničními organizacemi a to v Polsku, Rakousku, Itálii, Švédsku a na Islandě. 20. – 24. listopadu 2007 se konal v Brně XIX. Mezinárodní festival pantomimy neslyšících. Jedná se v podstatě o soutěž, které se mohou účastnit jednotlivci, dvojice nebo celé pantomimické skupiny, které jsou hodnoceny mezinárodní porotou.

LORM - Společnost pro hluchoslepé

Jedná se o společnost sdružující hluchoslepé, jejich přátele a rodinné příslušníky. Dále spolupracuje s odborníky na problematiku hluchoslepých. Společnost se věnuje svým klientům individuálně, s respektováním jejich potřeb. Jelikož se jedná o kombinované postižení s velmi velkým negativním

sociálním dopadem, je klientům poskytována též psychologická pomoc. Dále je poskytována pomoc rodinným příslušníkům hluchoslepých.

PEVNOST - České centrum znakového jazyka

Název Pevnost má svůj význam. A to nikoliv takový, že by se neslyšící komunikující českým znakovým jazykem chtěli uzavřít do své pevnosti a neintegrovat se do společnosti, ale jedná se o pevnost, která má chránit a pomáhat vývoji českého znakového jazyka. Pevnost se zaměřuje na výuku znakového jazyka. Lektory jsou pouze rodilí mluvčí, tj. lidé, pro které je znakový jazyk jejich „rodným jazykem“. Lektoři jsou ve věku přibližně okolo 30 let. Všichni pracovníci Pevnosti kromě sekretářek jsou neslyšící.

Výuka znakového jazyka v pevnosti má 8 úrovní. Délka každého kurzu odpovídá přibližně jednomu semestru. Každá úroveň je ukončena zkouškou, po jejímž složení obdrží účastník certifikát o absolvování kurzu. Tento certifikát však nenahrazuje tlumočnické nebo jiné zkoušky a neopravňuje k oficiálnímu tlumočení. Podrobný popis jednotlivých úrovní lze nalézt na webových stránkách Pevnosti. Je zde nejen slovní popis, ale také rámeček, kde je obsah uveden ve znakovém jazyce jednotlivými lektory. Dále jsou občas pořádány kurzy se speciálním zaměřením např. na specifické znaky a podobně.

Pevnost se snaží o sjednocení znakového jazyka, snaží se vymýtit starý způsob ukazování. Znakový jazyk používaný v Pevnosti je znakovým jazykem mladé generace neslyšících. Jelikož český znakový jazyk stále nemá psaná pravidla a nejsou k dispozici psané učebnice, je velmi obtížné znakový jazyk správně učit a proto je velmi vhodné, že je v Pevnosti učen rodilými mluvčími.

Jazykové centrum Ulita

Toto jazykové centrum pro neslyšící je zaměřeno převážně na neslyšící a nedoslýchavé studenty. Učí neslyšící a nedoslýchavé děti český jazyk, český znakový jazyk a anglický jazyk. Český jazyk a český znakový jazyk vyučují

mimo jiné i neslyšící lektoři. Kurzy jsou pro žáky základních škol, středních i vyšších škol, a také pro neslyšící a nedoslýchavé pedagogy.

5.2 Organizace, které nejsou členy ASNEP

Potřebami neslyšících se zabývají i některé další organizace a společnosti, většinou se však nejedná o jejich hlavní činnost, ale pouze o doplňkový program. V některých případech se ani nejedná přímo o organizaci, ale o společnou činnost několika dobrovolníků. Například galerie U zeleného ptáka pořádá výstavy umění neslyšících umělců. Může se jednat o malíře, fotografy, sochaře nebo i jiné. O spolupráci neslyšících s galerií se významnou měrou zasloužila neslyšící spisovatelka Eva Houdková – Tesárková.

Také některé náboženské organizace pořádají pravidelně nebo občas přednášky ve znakovém jazyce na různá biblická témata. Jsou to například Adventisté sedmého dne, Mormoni nebo Svědkové Jehovovi.

Nově také vznikl klub neslyšících homosexuálů a lesbiček, který však zatím nemá žádnou oficiální prezentaci. Jeho existence je předávána pouze osobním kontaktem mezi neslyšícími. Do tohoto klubu mají přístup pouze neslyšící s homosexuální orientací. Není povolen vstup heterosexuálům ani pouze při nezávazné návštěvě.

6.Laická veřejnost a neslyšící (empirické šetření)

INTEGRACE NESLYŠÍCÍCH DO SPOLEČNOSTI – JSOU SLYŠÍCÍ OCHOTNI KOMUNIKOVAT S NESLYŠÍCÍMI, NAUČIT SE JEJICH JAZYK A POMÁHAT JIM?

V této kapitole se budu zabývat dotazníkovým šetřením mezi slyšícími o jejich vztahu k neslyšící menšině. Bylo osloveno 200 slyšících, z toho však bylo možné použít pouze 195 dotazníků k dalšímu vyhodnocení. Zbývajících 5 bylo vyplněno příliš nedbale – nebylo je možné zařadit do zpracování. Šetření probíhalo od 2.3.2008 do 30.3.2008. Dále je dokumentována přípravná i realizační fáze tohoto šetření.

6.1 Jsou slyšící ochotni zajímat se o potřeby neslyšících, poznávat jejich kulturu a učit se jazyk?

Stanovená obecná hypotéza

Otevřenost slyšících vůči neslyšícím je ovlivněna životní orientací a osobními zkušenostmi s handicapovanými osobami. (Rozpracování viz na dalších stranách).

Rozhodnutí o populaci

Výzkumný problém se týká populace v České Republice a to jak mužů tak žen. Zároveň se jedná o problém napříč věkovým a vzdělanostním spektrem. Tento výzkum se omezuje na slyšící z Prahy a Středočeského kraje ve věku 18 – 70 let.

Rozhodnutí o technice sběru dat

Sběr dat bude proveden dotazníkovým šetřením. Otázky budou konstruovány tak, aby odpovědi na ně byly jednoznačné a nedošlo ke zkreslení údajů.

Přirozený systém zkoumaného problému

- 1) Závisle proměnné OP1 – Otevřenost vůči komunitě neslyšících
 - 1.1 Ochota zajímat se o potřeby neslyšících (Chce se zajímat o to co neslyšící v ČR potřebují v souvislosti se svým handicapem?)
 - 1.2 Ochota naučit se znakový jazyk (Je ochoten naučit se znakový jazyk i v případě že nemá teď ve svém okolí neslyšící?)
 - 1.3 Ochota poznávat kulturu neslyšících (Je ochoten se zajímat o kulturu neslyšících a přijmout rozdíly?)
 - 1.4 Ochota hledat přátele mezi neslyšícími (Je ochoten přijmout neslyšícího jako svého přítele?)
 - 1.5 Ochota nehledět na neslyšící jako na nemocné, ale jako na zvláštní kulturní skupinu (Je ochoten přijmout neslyšící jako normální zdravé lidi, kteří se mohou začlenit do běžného života, jen mají trochu jiné potřeby?)
- 2) Nezávisle proměnné OP2 (Životní orientace a zkušenosti s handicapovanými osobami)
 - 2.1 Životní orientace
 - 2.1.1 Orientace sociální
 - 2.1.2 Orientace kulturně-duchovní
 - 2.1.3 Orientace ekonomicko-technická
 - 2.1.4 Orientace přírodní
 - 2.2 Zkušenost s handicapovanými osobami
 - 2.2.1 Osobní zkušenost s handicapovanými osobami (Má nějaké osobní zkušenosti?)
 - 2.2.2 Zkušenosti s neslyšícími (ano/ne)
 - 2.2.3 Zkušenosti s jinými typy handicapů (S jakými)
 - 2.2.4 S jakými jinými handicapy má zkušenosti (Uznané – slepota, vozíčkář.../neuznané – psychické potíže, vleklé nemoci, trvalé bolesti..)
 - 2.2.5 Má – li zkušenosti s uznanými postiženími, s jakými (Typy postižení)
- 3) Vnější proměnné VnP
 - 3.1 Věk (v letech)
 - 3.2 Pohlaví (muž, žena)
 - 3.3 Vzdělání (stupeň vzdělání)
 - 3.4 Rodinný stav (svobodný/á, ženatý/vdaná...)
 - 3.5 Děti (má, nemá)
 - 3.6 Vnímání vlastního zdravotního stavu (Jak hodnotí svůj zdravotní stav)

Vypracovaný soubor PH

- 1) Čím vyšší je věk respondenta, tím nižší je jeho ochota učit se znakový jazyk a poznávat kulturu neslyšících.
- 2) Pohlaví ovlivňuje ochotu zajímat se o potřeby neslyšících – ženy jsou ochotnější zajímat se o potřeby neslyšících než muži.
- 3) To, zda respondent pečuje o nějakou závislou osobu (dítě, nemohoucího příbuzného), ovlivňuje jeho ochotu zajímat se o potřeby neslyšících – Pečující člověk je otevřenější vůči potřebám jiných.
- 4) Vnímání vlastního zdraví ovlivňuje ochotu slyšícího nehledět ne neslyšící jako na nemocné, ale jako na zvláštní kulturní skupinu.
- 5) Životní orientace ovlivňuje otevřenost vůči neslyšícím, znakovému jazyku, a přijetí neslyšících jako přátel.
- 6) Má – li respondent zkušenosti se zdravotně postiženými, a to jak v rodině tak mimo rodinu, tím je otevřenější vůči neslyšícím, znakovému jazyku, a přijetí neslyšících jako přátel.

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

V následujících dvou podkapitolách provedu vyhodnocení dotazovacího šetření za pomoci tabulek. Jednoduché třídění proběhne na základě otázek. Dvojné třídění bude provedeno dle souboru pracovních hypotéz.

6.2.1 Jednoduché třídění

Pohlaví

Muž	žena	celkem
89 (45,6)	106 (54,4)	195 (100)

Věk

< 24	25 - 34	35 - 54	55<	Celkem
57 (29,2)	62 (31,8)	45 (23,1)	31 (15,9)	195 (100)

Bydliště

Praha	Velké město	Střední město	Malé město	vesnice	Celkem
114 (58,5)	5 (2,6)	13 (6,7)	27 (13,8)	36 (18,5)	195 (100)

Jsou na vás závislé nějaké další osoby?

Ano	Ne	Celkem
49 (25,1)	146 (74,9)	195 (100)

Jsou mezi nimi neslyšící osoby

Ano	Ne	Celkem
4 (8,2)	45 (91,8)	49 (100)

Vnímání vlastního zdravotního stavu

Inv. důchodce	Chronické onemocnění	Často nemocen	Občas nemocen	Většinou zdrav	Celkem
5 (2,6)	21 (10,8)	13 (6,7)	51 (26,2)	105 (53,9)	195 (100)

Životní orientace

1 Kulturně duchovní

2 Sociální

3 Ekonomicko – technická

4 Přírodní

5 Kulturně sociální

6 Kulturně ekonomicko - technická

7 Kulturně přírodní

8 Sociálně ekonomicko - technická

9 Sociálně přírodní

10 Ekonomicko přírodní

11 Nespecifická

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Celkem
2 (1)	4 (2,1)	12 (6,2)	14 (7,2)	29 (14,9)	10 (5,1)	20 (10,2)	16 (8,2)	32 (16,4)	41 (21)	14 (7,2)	195(100)

Osobní zkušenosti se zdravotními postiženími

Malá	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Velká	Celkem
67(34,4)	17(8,7)	5(2,6)	20 (10,3)	29 (14,9)	7(3,6)	18(9,2)	3(1,5)	1(0,5)	23(11,8)	1(0,5)	1(0,5)	195

Skupina dotazovaných se skládala z 54,4 % z žen a 45,6% tvořili muži. Převažovali respondenti ve věku 25 – 34 let, to bylo 31,8%, lidí mladších než 24 let bylo 29,2%, starších než 55 let 15,9%. Čtvrtou kategorií byli lidé ve věku 35 – 54 let, těch bylo ve vzorku 23,1%. Ve vzorku významně převažovali obyvatelé Prahy (58,5%), jsou následováni obyvateli vesnic

(18,5%), malých měst (13,8%), středních měst (6,7%) a nejméně je obyvatel jiných velkých měst (2,6%). 74,9% oslovených nemá ve své stálé péči žádnou další osobu, jako jsou nezletilé děti, staří rodiče, osamělí příbuzní a podobně. Z 25,5% osob, které mají někoho ve své stálé péči, má jen 8,2% ve své péči někoho neslyšícího. Lidé ze zkoumaného souboru hodnotí vysoko vlastní zdravotní stav – 53,9% osob jsou většinou zcela zdraví, 26,2% uvádí, že je občas nemocen/a. Pouze 2,6% pobírá invalidní důchod a 10,8% má chronické onemocnění, při kterém však důchod nepobírá. 34,4% má jen velmi malou zkušenost s handicapovanými nebo nemocnými osobami ve své rodině nebo svém okolí, pouze 0,5% má tuto zkušenost velmi vysokou. 24% souboru má větší zkušenosti, 76% spíše menší nebo žádné. Struktura životních orientací je následující: 7,2% dotázaných má nespécifickou životní orientaci, naopak zcela specifické životní orientace má 16,5 %. U specifických orientací převažuje přírodní (7,2%), následována technicko – ekonomickou, sociální a kulturně duchovní (1%). Nejvíce lidí vykazuje smíšenou životní orientaci s převahou technicko – přírodní (21%), následuje sociálně – přírodní (16,4%) a kulturně sociální (14,9%). Nejnižší hodnotu vykazuje orientace pouze kulturně duchovní (1%).

Jeví se vám neslyšící jako odlišná kulturní skupina nebo jako nemocní lidé?

Odlišná kulturní skupina	2	Někteří jsou schopni začlenění	4	Nemocní lidé	Normální lidé	Celkem
63 (32,3)	58 (29,7)	50 (25,6)	14 (7,2)	8 (4,1)	2 (1,1)	195(100)

Převažuje znatelně mínění o zvláštní kulturní skupině, málokdy názor o nemoci, ovšem pochybnosti o rozdělení jsou znatelné.

Zajímalo by vás, jaké potřeby mají neslyšící v ČR?

Ano, velmi	2	Nebráním se informacím, ale nevyhledávám je	4	Vůbec ne	Celkem
30 (15,4)	34 (17,4)	112 (57,4)	16 (8,2)	2 (1,1)	195

Zajímalo by vás poznat kulturu neslyšících, jejich zvyky a způsob komunikace?

Ano, velmi	2	Nebráním se informacím	4	Vůbec ne	Celkem
33 (16,9)	40 (20,5)	97 (49,7)	16 (8,2)	9 (4,6)	195 (100)

Zájem o potřeby neslyšících nevýrazně převyšuje zájem o poznání kultury a komunikace

Byl/ byste ochoten/na naučit se znakový jazyk?

Znám jej	Velmi rád/a	Pokud by se učili mí přátelé	Pouze s neslyšícím v rodině	Spíše ne	V žádném případě	Celkem
22 (11,3)	37 (19)	13 (6,7)	95 (48,7)	23 (11,8)	5 (2,5)	195(100)

11% zná znakový jazyk, ochota učit se jej převažuje nad neochotou, avšak u poloviny souboru je tato ochota podmíněna tím, že by se neslyšící musel vyskytnout v blízkém okolí.

Cítil/a byste jako problém přijmout neslyšícího jako svého přítele?

Mám	Není to problém	Budeme-li si rozumět	Bylo by to těžké, ale nebráním se	Myslím, že by to bylo moc obtížné	Jsme moc rozdílní	Celkem
24 (12,3)	58 (29,8)	59 (30,3)	34 (17,4)	17 (8,7)	3 (1,5)	195(100)

Osmina má přátele/přítele mezi neslyšícími, dalších přibližně 60% nevidí problém v přijetí takové osoby za přítele, jen 10% to považuje za obtížné a nepřekonatelné.

Při rozhodování, zda jsou neslyšící jiná kulturní skupina se nejvíce lidí, tj. 32,3% vyjádřila, že jsou jen jiná kulturní skupina, 25,6% si myslí, že jen někteří jsou schopni začlenění a 29,7% zvolilo možnost mezi těmito dvěma. Jen 4,1% je považuje za nemocné lidi. 1,1% odmítla možnosti uvedené na této škále a považuje neslyšící za zcela normální lidi.

Více než polovina dotazovaných – 57,4% uvedlo, že sami nevyhledávají informace o potřebách neslyšících v ČR, ale ani se jim nebrání. Pouze velmi málo respondentů informace odmítá (1,1%) nebo o ně má jen velmi malý zájem (8,2). Naopak 15,4% dotázaných má velmi velký zájem o potřeby neslyšících nebo se o ně alespoň částečně zajímá (17,4%).

Podobných hodnot bylo dosaženo i při zkoumání otázky, zda mají dotazovaní zájem poznat kulturu neslyšících a jejich jazyk. Téměř polovina (49,7%) uvedla, že informace nevyhledává, ale ani se jim nebrání. Žádný nebo velmi malý zájem má jen (12,8%). Naopak velmi velký zájem má 16,9% a 20,5% informace přijímá ochotně.

11,3% dotázaných již ovládá znakový jazyk a 12,3% má neslyšícího přítele nebo příbuzného. Pouze 2,5% považuje učení se znakovému jazyku za zcela zbytečné a 1,5% odmítá neslyšícího přítele s odůvodněním, že jsme příliš odlišní. Téměř polovina dotázaných (48,7) by byla ochotna učit se znakový jazyk, pokud by měla neslyšícího v rodině nebo blízkém okolí. Pokud by se učili znakový jazyk i přátelé, učilo by se ho 6,7% dotázaných. Dalších 19% dotázaných by se znakový jazyk učili velmi rádi. 29,8% respondentů nepovažuje za problém přijmout neslyšícího jako svého přítele, 30,3% tuto možnost neodmítá v případě, že bude možná společná komunikace. 17,4% respondentů považuje přijetí neslyšícího za obtížné, ne však nepřekonatelně a nebrání se takovému přátelství.

6.2.2 Dvojné třídění

1) Čím vyšší je věk respondenta, tím nižší je jeho ochota učit se znakový jazyk a poznávat kulturu neslyšících.

Zájem o kulturu nesl.	Věk				Celkem
	-24	25 - 34	35 - 54	55 +	
Velmi mě zajímá	7(12,1)	15(22,7)	8(20,5)	3(9,4)	33(16,9)
2	12(20,7)	17(25,8)	8(20,5)	3(9,4)	40(20,5)
Nebráním se informacím	34(62,1)	27(40,9)	15(19,2)	20(62,5)	96(49,2)

4	4(6,9)	4(6,1)	6(7,7)	3(9,4)	17(8,7)
Vůbec mě nezajímá	1(1,7)	3(4,5)	2(2,6)	3(9,4)	9(4,6)
	58(100)	66(100)	39(100)	32(100)	195(100)
Ochota učit se Z.J.					
Znám jej	1(1,7)	16(24,2)	3(3,8)	2(6,25)	22(11,3)
Rád bych se učil	17(29,3)	11(16,7)	5(6,4)	4(12,5)	37(19)
Pokud by se učili i přátelé	7(12,1)	1(1,5)	5(6,4)	0 (0)	13(6,7)
Pokud bych měl neslyš. V okolí	27(46,6)	35(53)	18(46,2)	16(50)	94(48,2)
Spíše ne	6(10,3)	3(4,5)	6(7,7)	7(21,9)	22(11,3)
V žádném případě	0 (0)	0 (0)	2(2,6)	3(9,4)	5(2,6)
	58(100)	66(100)	39(100)	32(100)	195(100)

Pokud vyhodnotíme střední hodnoty (informacím se nebráním; byl bych ochoten se učit, pokud bych měl neslyšícího v rodině) je v kategorii nejmladších respondentů procentuelní hodnota 62,1 respektive 46,6 a v případě nejvyšší věkové kategorie 62,5 resp. 48,2 v ochotě učit se znakový jazyk a poznávat kulturu.

Nedošlo k potvrzení této hypotézy, je vidět, že věk ochotu učit se znakový jazyk a poznávat kulturu neslyšících neovlivňuje.

2) Pohlaví ovlivňuje ochotu zajímat se o potřeby neslyšících – ženy jsou ochotnější zajímat se o potřeby neslyšících než muži.

Zájem o potřeby neslyšících	Pohlaví		
	Muž	Žena	Celkem
Velmi mě zajímá	10(14,7)	20(18,7)	30(15,4)
2	13(19,1)	21(19,6)	35(17,9)
Nebráním se informacím	52(76,5)	60(56,1)	112(57,4)
4	12(17,6)	5(6,7)	17(8,7)
Vůbec mě nezajímá	1(1,47)	1(0,9)	2(1)
	68 (100)	107(100)	195

Tuto hypotézu nelze potvrdit, i když rozdíl mezi pohlavími ve zkoumaném vzorku populace není příliš vysoký. Obě pohlaví mají podobný zájem o potřeby neslyšících. V každé ze zkoumaných kategorií od velkého zájmu po jen malý lze vysledovat jiný výsledek. V kategorii „velmi mě to

zajímá a mám o tuto problematiku docela zájem“ je mírná převaha žen, v případě kategorie „nebráním se informacím, i když je sám aktivně nevyhledávám“ je převaha mužů (76,5% oproti 56,1% u žen).

3) To, zda respondent pečuje o nějakou závislou osobu (dítě, nemohoucího příbuzného), ovlivňuje jeho ochotu zajímat se o potřeby neslyšících – pečující člověk je otevřenější vůči potřebám jiných.

	Pečujete o někoho		
Zájem o potřeby neslyšících	Ano	Ne	Celkem
Velmi mě zajímá	8(15,7)	21(14,6)	29(14,9)
2	10(19,6)	24(16,7)	34(17,4)
Nebráním se informacím	28(54,9)	86(59,7)	114(58,5)
4	5(9,8)	11(7,6)	16(8,2)
Vůbec mě nezajímá	0 (0)	2(1,4)	2(1)
	51	144	195
	Je mezi nimi neslyšící		
Zájem o potřeby neslyšících	Ano	Ne	Celkem
Velmi mě zajímá	3(7,5)	5(11,1)	8(16,3)
2	0 (0)	9(20)	9(18,4)
Nebráním se informacím	1(2,5)	26(57,8)	27(55,1)
4	0 (0)	5(11,1)	5(10,2)
Vůbec mě nezajímá	0 (0)	0 (0)	0 (0)
	4	45	49

Zde platí téměř shodné vysvětlení jako v předchozím bodě. Zájem těch, kteří pečují o závislou osobu, o problematiku neslyšících, je téměř shodný se zájmem těch, kteří o nikoho nepečují. V případě, že se dotazovaný stará o nějakou další osobu, bylo dále zkoumáno, zda se jedná o neslyšícího. Mezi lidmi, kteří se starají o neslyšící osobu, je vidět výrazný zájem o potřeby neslyšících (75%), tj. více než u osob, které se o neslyšícího nestarají. Tento výsledek bylo možné logicky očekávat. Rozdíl může být ale způsoben velmi malým počtem respondentů, kteří pečují právě o neslyšícího (jednalo se pouze o 4 osoby).

4) Vnímání vlastního zdraví ovlivňuje ochotu slyšícího nehledět na neslyšící jako na nemocné, ale jako na zvláštní kulturní skupinu.

	Vnímání vlastního zdraví					
Nemocní nebo jiná kultura	Inv. důchodce	Chronické onemocnění	Často nemocen	Občas nemocen	Většinou zdrav	Celkem
Jiná kultura	2(40)	8(38,1)	2(15,4)	16(31,4)	38(36,2)	66(33,8)
2	0 (0)	3(14,3)	4(30,8)	13(25,5)	36(34,3)	56(28,7)
Jen někteří jsou schopni začlenění	3(60)	9(42,9)	4(30,8)	13(25,5)	21(20)	50(25,6)
4	0 (0)	0 (0)	1(7,7)	8(15,7)	6(5,7)	15(7,7)
Jsou nemocní	0 (0)	1(4,8)	2(15,4)	1(2)	4(3,8)	8(4,1)
	5	21	13	51	105	195

Tato hypotéza též nebyla jednoznačně potvrzena. 36,2% respondentů, kteří považují neslyšící za odlišnou kulturní skupinu (nejvyšší procento dotazovaných považuje neslyšící za odlišnou kulturní skupinu) hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý– jsem většinou zcela zdrav. Vnímání neslyšících jako nemocných nebo jako jiné kulturní skupiny není pravděpodobně ovlivňováno vnímáním vlastního zdraví. Neboť také 40% invalidních důchodců a 38,1% osob s chronickou nemocí vnímá neslyšící jako odlišnou kulturní skupinu. Rozdíly v tomto vnímání a podněty, které toto vnímání ovlivňují, je nutné hledat jinde než ve vlastním zdravotním stavu.

5) Životní orientace ovlivňuje otevřenost vůči neslyšícím, znakovému jazyku, a přijetí neslyšících jako přátel.

		Životní orientace											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Celkem
Nemoční nebo jiná kultura	0 (0)	4 (100)	3 (25)	6 (42,8)	11 (37,9)	2 (20)	8 (40)	5 (31,2)	12 (37,5)	10 (23,8)	2 (14,3)	63 (32,3)	
Jiná kultura	0 (0)	0 (0)	3 (25)	2 (14,3)	7 (24,1)	3 (30)	3 (15)	10 (62,5)	11 (34,4)	17 (40,5)	2 (14,3)	58 (29,7)	
Jen někteří jsou schopni začlenění	2 (100)	0 (0)	4 (33,3)	4 (28,6)	9 (31)	4 (40)	7 (35)	0 (0)	4 (12,5)	10 (23,8)	6 (42,8)	50 (25,6)	
4	0 (0)	0 (0)	2 (16)	1 (7,1)	2 (6,9)	1 (10)	0 (0)	1 (6,2)	3 (9,4)	2 (4,8)	2 (14,3)	14 (7,2)	
Jsou nemoční	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (7,1)	0 (0)	0 (0)	2 (10)	0 (0)	1 (3,1)	3 (7,1)	1 (7,1)	8 (4,1)	
normální	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (3,1)	0 (0)	1 (7,1)	2 (1,1)	
2 (100)	4 (100)	12 (100)	14 (100)	29 (100)	10 (100)	20 (100)	16 (100)	32 (100)	42 (100)	14 (100)	195 (100)		
Zájem o potřeby neslyšících													
Velmi mě zajímá	0 (0)	2 (50)	1 (8,3)	0 (0)	9 (31)	1 (10)	3 (15)	4 (25)	6 (18,7)	3 (7,1)	1 (7,1)	30 (15,4)	
2	0 (0)	0 (0)	0 (0)	2 (14,3)	6 (20,7)	4 (40)	2 (10)	0 (0)	10 (31,2)	8 (19)	2 (14,3)	34 (17,4)	
Nebráním se informacím	2 (100)	2 (50)	6 (50)	10 (71,4)	13 (44,8)	5 (50)	14 (70)	11 (68,7)	14 (43,7)	27 (64,3)	8 (57,1)	112 (57,4)	
4	0 (0)	0 (0)	5 (41,7)	2 (14,3)	1 (3,4)	0 (0)	0 (0)	1 (6,2)	2 (6,2)	3 (7,1)	2 (14,3)	16 (8,2)	
Většec mě nezajímá	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (7,1)	2 (1,1)	
2 (100)	4 (100)	12 (100)	14 (100)	29 (100)	10 (100)	20 (100)	16 (100)	32 (100)	42 (100)	14 (100)	195 (100)		
Zájem o kulturu nesl.													
Velmi mě zajímá	0 (0)	3 (75)	1 (8,3)	2 (14,3)	10 (34,5)	1 (10)	2 (10)	3 (18,7)	5 (15,6)	4 (9,5)	2 (14,3)	33 (16,9)	
2	0 (0)	1 (25)	0 (0)	2 (14,3)	4 (13,8)	2 (20)	6 (30)	3 (18,7)	10 (31,2)	11 (26,2)	1 (7,1)	40 (20,5)	
Nebráním se informacím	2 (100)	0 (0)	4 (33,3)	8 (57,1)	12 (41,4)	6 (60)	11 (55)	6 (37,5)	17 (53,1)	23 (54,8)	8 (57,1)	97 (49,7)	
4	0 (0)	0 (0)	5 (41,7)	2 (14,3)	3 (10,3)	1 (10)	0 (0)	2 (12,5)	0 (0)	2 (4,8)	1 (7,1)	16 (8,2)	

Více mě nezajímá	0 (0)	0 (0)	2 (16,6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	2 (12,5)	0 (0)	2 (4,8)	2 (14,3)	9 (4,6)
	2 (100)	4 (100)	12 (100)	14 (100)	29 (100)	10 (100)	20 (100)	16 (100)	32 (100)	42 (100)	14 (100)	195 (100)		
Ochota učít se Z.J.														
Znám jej	0 (0)	2 (50)	1 (8,3)	1 (7,1)	7 (24,1)	1 (10)	2 (10)	2 (12,5)	3 (9,4)	2 (4,8)	1 (7,1)	22 (11,3)		
Rád bych se učil	0 (0)	2 (50)	0 (0)	3 (21,4)	7 (24,1)	1 (10)	2 (10)	2 (12,5)	11 (34,4)	8 (19)	1 (7,1)	37 (19)		
Pokud by se učili i přátelé	0 (0)	0 (0)	1 (8,3)	3 (21,7)	4 (13,8)	1 (10)	1 (5)	0 (0)	1 (3,1)	2 (4,8)	0 (0)	13 (6,7)		
Pokud bych měl neslyš. V okolí	1 (50)	0 (0)	6 (50)	5 (35,7)	11 (37,9)	5 (50)	12 (60)	10 (62,5)	12 (37,5)	24 (57,1)	9 (64,3)	95 (48,7)		
Spíše ne	1 (50)	0 (0)	4 (33)	1 (7,1)	0 (0)	2 (20)	2 (10)	2 (12,5)	5 (15,6)	5 (11,9)	1 (7,1)	23 (11,8)		
V žádném případě	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (7,1)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	1 (2,4)	2 (14,3)	5 (2,5)		
	2 (100)	4 (100)	12 (100)	14 (100)	29 (100)	10 (100)	20 (100)	16 (100)	32 (100)	42 (100)	14 (100)	195 (100)		
Ochota přijmout nesl. Jako přítele														
Mám takového přítele	0 (0)	2 (50)	1 (8,3)	2 (14,3)	4 (13,8)	4 (40)	3 (15)	1 (6,2)	3 (9,4)	3 (7,1)	1 (7,1)	24 (12,3)		
Není to problém	0 (0)	2 (50)	1 (8,3)	3 (21,4)	10 (34,5)	4 (40)	6 (30)	4 (25)	12 (37,5)	11 (26,2)	5 (35,7)	58 (29,8)		
Pokud si budeme rozumět, klidně	2 (100)	0 (0)	3 (25)	5 (35,7)	9 (31)	1 (10)	5 (25)	8 (50)	8 (25)	16 (38,1)	2 (14,3)	59 (30,3)		
Je to těžké, ale nebráním se	0 (0)	0 (0)	3 (25)	1 (7,1)	3 (10)	1 (10)	4 (20)	3 (18,7)	6 (18,7)	9 (21,4)	4 (28,6)	34 (17,4)		
Je to příliš obtížné	0 (0)	0 (0)	4 (33,3)	3 (21,4)	3 (10)	0 (0)	1 (5)	0 (0)	3 (9,4)	3 (7,1)	0 (0)	17 (8,7)		
Jsme příliš jiní	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	2 (14,3)	3 (1,5)		
	2 (100)	4 (100)	12 (100)	14 (100)	29 (100)	10 (100)	20 (100)	16 (100)	32 (100)	42 (100)	14 (100)	195 (100)		
	C0	A+++	E---	D-	A+++	B+	C0	C0	A+++	C0	E--			

Výsledky umožňují rozřadit respondenty s různými životními orientacemi přetříděné otevřeností k neslyšícím do 4 skupin:

A (65 respondentů, 33,3%) – velmi otevření (sociální, kulturně – sociální, sociálně přírodní orientace)

B (10 respondentů, 5,1%) – otevření (kulturně – ekonomickotechnická orientace)

C (80 respondentů, 41%) – neutrální (kulturní, kulturně přírodní, sociálně – ekonomickotechnická, ekonomickotechnicko – přírodní orientace)

D (14 respondentů, 7,2%) – uzavření (přírodní orientace)

E (26 respondentů, 13,3%) – velmi uzavření (ekonomickotechnická, nespecifická orientace)

Zájem o neslyšící, jejich potřeby a ochota učit se znakový jazyk je mírně vyšší u respondentů s životními orientacemi na kulturu a sociálně, a naopak nejnižší v případě technicky orientovaných. Nejedná se však o významné rozdíly a i tyto rozdíly kolísají při vyhodnocování jednotlivých otázek.

Velmi otevření a neutrální považují neslyšící převážně za odlišnou kulturní skupinu nebo za „z větší části možné začlenění“. Naopak u velmi uzavřených převládá hodnocení, že neslyšící jsou nemocní lidé nebo „někteří jsou schopni začlenění“, ale spíše se jedná o nemocné lidi.

Znalost znakového jazyka převládá u velmi otevřených a otevřených, stejně tak jako ochota se znakový jazyk učit. Uzavřené a velmi uzavřené možnost učit se znakový jazyk neoslovuje nebo je jejich podmínkou, že se neslyšící musí vyskytovat v jejich blízkém okolí.

Stejná pravidla jako v předchozím případě platí i pro to, zda slyšící má neslyšícího přítele nebo zda by byl ochoten neslyšícího jako přítele přijmout. Výjimku tvoří skupina nespecifické životní orientace, kdy 35,7% dotázaných z dané skupiny nevidí jako problém přijmout neslyšícího jako svého přítele.

Zájem o potřeby neslyšících a ochota poznávat jejich kulturu a jazyk je možné opět rozdělit podle stejných pravidel. V obou případech je tento zájem

nejvyšší u velmi otevřených a otevřených, u uzavřených nebo velmi uzavřených je nejnižší.

Tato hypotéza byla zcela potvrzena. Je zde vidět, že životní orientace výrazně ovlivňuje přístup slyšících k neslyšícím. K otevřeným vůči neslyšícím patří (zcela logicky) sociálně orientované, ale také (málo obsazená) skupina se zvláštní orientací kulturně - ekonomickotechnickou. K uzavřeným patří „čistě“ přírodně či ekonomickotechnicky orientované, avšak také skupina u které nelze nalézt specifickou orientaci. Ostatní skupiny dle životní orientace nejsou v přístupu k neslyšícím vyhraněné.

6) Má – li respondent zkušenosti se zdravotně postiženými, a to jak v rodině tak mimo rodinu, tím je otevřenější vůči neslyšícím, znakovému jazyku, a přijetí neslyšících jako přátel. V následující tabulce, znázorňující číselně tuto souvislost, jsou použity symboly 3,4,5.....15 pro intenzitu zkušeností se zdravotně postiženými, které byly vypočítány na základě odpovědí. Jednotlivé odpovědi byli bodově ohodnoceny. Součty těchto bodů vyjadřují intenzitu zkušenosti.

Osobní zkušenosti s nemocnými a handicapovanými													
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	15	Celkem
Nemocní nebo jiná kultura	22(33,8)	1(5,9)	1(20)	7(35)	9(30)	1(14,3)	8(42)	3(100)	1(100)	9(23,1)	0(0)	1(25)	63(32,3)
2	23(35,4)	8(47,1)	2(40)	5(25)	8(26,7)	2(28,6)	3(15,8)	0(0)	0(0)	4(15,4)	1(100)	2(50)	58(29,7)
Jen někteří jsou schopni začlenění	13(20)	4(23,5)	2(40)	6(30)	10(33,3)	2(28,6)	6(31,6)	0(0)	0(0)	7(53,9)	0(0)	0(0)	50(25,6)
4	1(1,5)	3(17,6)	0(0)	1(5)	3(10)	2(28,6)	1(5,3)	0(0)	0(0)	3(7,7)	0(0)	0(0)	14(7,2)
.Jsou nemocní	5(7,7)	0(0)	0(0)	1(5)	0(0)	0(0)	1(5,3)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	1(25)	8(8,2)
normální	1(1,5)	1(5,9)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	2(2)
	65(100)	17(100)	5(100)	20(100)	30(100)	7(100)	19(100)	3(100)	1(100)	13(100)	1(100)	4(100)	195(100)
Zájem o potřeby neslyšících													
Velmi mě zajímá	6(9,23)	0(0)	0(0)	2(10)	6(20)	1(14,3)	3(15,8)	2(66,7)	1(100)	8(61,5)	0(0)	1(25)	30(15,4)
2	8(12,3)	4(23,5)	1(20)	7(35)	4(13,4)	2(28,6)	4(21)	1(33,3)	0(0)	3(7,7)	0(0)	1(25)	35(18)
Nebráním se informacím	45(69,2)	9(52,9)	4(80)	9(45)	18(60)	4(57,2)	11(57,9)	0(0)	0(0)	10(77,7)	0(0)	2(50)	112(57,4)
4	5(7,7)	4(23,5)	0(0)	1(5)	2(6,7)	0(0)	1(5,3)	0(0)	0(0)	2(15,4)	0(0)	0(0)	15(7,7)
Vůbec mě nezajímá	1(1,5)	0(0)	0(0)	1(5)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	1(100)	0(0)	3(1,5)
	65(100)	17(100)	5(100)	20(100)	30(100)	7(100)	19(100)	3(100)	1(100)	13(100)	1(100)	4(100)	195(100)
Zájem o kulturu nesl.													
Velmi mě zajímá	6(9,23)	0(0)	2(40)	2(10)	6(20)	1(14,3)	5(26,3)	2(66,7)	1(100)	7(53,8)	0(0)	1(25)	33(16,9)
2	11(16,9)	5(29,4)	1(20)	7(35)	4(13,4)	2(28,6)	3(15,8)	1(33,3)	0(0)	5(38,5)	0(0)	1(25)	40(20,5)
Nebráním se informacím	39(60)	8(47,1)	2(40)	7(35)	17(56,7)	4(57,2)	8(42,1)	0(0)	0(0)	10(77,2)	0(0)	2(50)	97(49,7)
4	5(7,7)	4(23,5)	0(0)	2(10)	2(6,7)	0(0)	3(15,8)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	16(8,2)
Vůbec mě nezajímá	4(6,2)	0(0)	0(0)	2(10)	1(3,3)	0(0)	0(0)	0(0)	0(0)	1(7,7)	1	0(0)	9(4,6)
	65(100)	17(100)	5(100)	20(100)	30(100)	7(100)	19(100)	3(100)	1(100)	13(100)	1(100)	4(100)	195(100)

Ochoť učít se Z..j.																				
Znám jej	0 (0)	0 (0)	1 (5)	3 (9,9)	1 (14,3)	3 (15,8)	3 (100)	1 (100)	7 (53,8)	0 (0)	2 (50)	21 (10,8)								
Rád bych se učil	10 (15,4)	4 (23,5)	2 (40)	5 (16,7)	1 (14,3)	6 (31,6)	0 (0)	0 (0)	4 (30,8)	0 (0)	1 (25)	38 (19,5)								
Pokud by se učili i přátelé	3 (4,6)	1 (5,9)	0 (0)	1 (5)	6 (20)	1 (5,3)	0 (0)	0 (0)	1 (7,7)	0 (0)	0 (0)	13 (6,7)								
Pokud bych měl neslyš. V okolí	46 (70,8)	9 (52,9)	3 (60)	9 (45)	10 (33,3)	5 (26,3)	0 (0)	0 (0)	8 (61,5)	0 (0)	1 (25)	96 (49,2)								
Spíše ne	6 (9,23)	3 (17,6)	0 (0)	2 (10)	5 (16,7)	4 (21)	0 (0)	0 (0)	2 (15,4)	1 (100)	0 (0)	23 (11,8)								
V žádném případě	1 (1,5)	0 (0)	0 (0)	2 (10)	1 (3,3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (7,7)	0 (0)	0 (0)	5 (2,6)								
	65 (100)	17 (100)	5 (100)	20 (100)	30 (100)	19 (100)	3 (100)	1 (100)	13 (100)	1 (100)	4 (100)	195 (100)								
Ochoť přijmout nesl. jako přítele Mám takového přítele	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	3 (9,9)	1 (14,3)	2 (66,7)	0 (0)	6 (15,4)	0 (0)	2 (50)	20 (10,3)								
Není to problém	18 (27,7)	4 (23,5)	3 (60)	6 (30)	9 (30)	4 (21)	1 (33,3)	0 (0)	5 (38,5)	0 (0)	1 (25)	55 (28,2)								
Pokud si budeme rozumět, klidně	26 (40)	8 (47,1)	1 (20)	8 (40)	8 (26,7)	6 (31,6)	0 (0)	1 (100)	5 (38,5)	1 (100)	1 (25)	65 (33,3)								
Je to těžké, ale nebráním se	16 (24,6)	2 (11,8)	1 (20)	2 (10)	4 (13,4)	2 (10,6)	0 (0)	0 (0)	4 (30,8)	0 (0)	0 (0)	33 (16,9)								
Je to příliš obtížné	4 (6,2)	3 (17,6)	0 (0)	2 (10)	5 (16,7)	1 (5,3)	0 (0)	0 (0)	3 (7,7)	0 (0)	0 (0)	18 (9,2)								
Jsmo příliš jiní	1 (1,5)	0 (0)	0 (0)	1 (5)	1 (3,3)	1 (5,3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4 (2)								
	65 (100)	17 (100)	5 (100)	20 (100)	30 (100)	19 (100)	3 (100)	1 (100)	13 (100)	1 (100)	4 (100)	195 (100)								

Z uvedeného výsledku nelze jednoznačně určit, zda zkušenosti se zdravotně postiženými ovlivňují zájem o handicapované (konkrétně neslyšící). I lidé s velmi malou zkušeností s handicapovanými je hodnotí jako zvláštní kulturní skupinu a jsou velmi nakloněni tomu získávat o nich další informace, potažmo se učit znakový jazyk. Pouze 14,2 % respondentů není ochotna učit se znakový jazyk nebo to považují za obtížné, tento názor prolíná přes všechny kategorie osobních zkušeností se zdravotně postiženými. Ostatní znakový jazyk buď ovládají (10,8%) nebo jsou ochotni se ho za určitých podmínek naučit. Těmito podmínkami je buď přítomnost neslyšícího v blízkém okolí (49%), nebo zda by se učili i přátelé (6,7%). Největší podíl respondentů – více než 49% by bylo ochotno učit se znakový jazyk v případě, že by měli ve svém okolí neslyšícího. Není to však ovlivněno předchozí zkušeností s handicapovanými.

Přibližně 10% respondentů má neslyšícího přítele nebo přátele, dalších 61,5% to nepovažuje za problém nebo to podmiňuje tím, že bude možné se dorozumět. Pouze 2% tuto možnost zcela odmítají a 9,2% to považuje za příliš obtížné. Ani zde však není jasná souvislost mezi touto ochotou a osobními zkušenostmi s handicapovanými. Pouze u respondentů, kteří mají neslyšící přátele, je možné vysledovat souvislost se zkušenostmi s handicapovanými. Tato souvislost je zcela logická, neboť to, zda člověk má neslyšícího přítele, je závislé na tom, má – li s neslyšícími osobní zkušenosti.

Téměř 50% slyšících se nebrání informacím o kultuře a jazyku neslyšících, i když je sama aktivně nevyhledává. Pouze 12,8% o tyto informace nemá příliš nebo téměř vůbec zájem. Naopak 16,9% respondentů tyto informace velmi zajímají. I zde je však téměř nemožné určit, jestli je tato otevřenost informacím ovlivněna osobními zkušenostmi. Zřejmě se nutně hledat tuto otevřenost v jiných oblastech.

Velmi podobné procentuelní výsledky je možné najít i u následující otázky a to, zda je osobní zkušeností ovlivněna ochota zajímat se potřeby

neslyšících v ČR. Informacím se nebrání 57,4%, odmítá je však pouze 9,2%. Vysvětlení bude jistě podobné jako v předchozím případě.

2% dotázaných považují neslyšící za normální lidi a nechtějí je hodnotit v rámci škály jiná kulturní skupina – nemocní lidé. Z ostatních respondentů je 8,2% považuje za nemocné, naopak 32,3% je považuje za jinou kulturní skupinu. Střední cestu „jen někteří jsou schopni začlenění“, zvolilo 25,6% dotázaných. I zde je však velmi obtížné vysledovat souvislost mezi tímto vnímáním a osobními zkušenostmi.

6.3 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Z výzkumu vyplynulo následující vyhodnocení hypotéz:

První tři hypotézy se nepotvrdily, jedná se o situace, kdy je přijímání neslyšících ovlivněno věkem, pohlavím, nebo tím, zda se respondent stará o nějakou závislou osobu. Zde bylo vidět, že tyto faktory jednoznačně neovlivňují ochotu dotazovaných zajímat se o potřeby neslyšících, jejich kulturu nebo učit se znakový jazyk.

V případě hypotézy, že vnímání vlastního zdraví ovlivňuje ochotu slyšícího nehledět na neslyšící jako na nemocné, ale jako na zvláštní kulturní skupinu nelze dojít k jednoznačnému závěru. Zdá se, že to, jaký je pohled respondenta na problematiku kultury neslyšících, je ovlivněno jinými faktory než je vnímání vlastního zdravotního stavu.

V případě 5. hypotézy došlo k jednoznačnému potvrzení – životní orientace zcela jistě ovlivňuje ochotu slyšících přijmout neslyšící jako své přátele, zajímat se o jejich kulturu, potřeby nebo se učit znakový jazyk.

V případě 6. hypotézy opět nedošlo k potvrzení. Přijímání a vnímání neslyšících není ovlivněno osobními zkušenostmi. Zájem o potřeby neslyšících je vysoký i u respondentů, kteří nemají zkušenosti s handicapovanými.

7. Možnosti změny přístupu k neslyšícím - částečné řešení problému rovných příležitostí

V předchozí kapitole byl podrobněji popsán vztah slyšící většiny k neslyšícím. Tato část práce se bude zabývat vyhodnocením dotazovacího šetření vedeného rozhovorem, resp. výzkumné sondy mezi neslyšícími a návrhy na zlepšení jejich situace. Do návrhů však budou dále zahrnuty informace získané při dalších rozhovorech s odborníky.

Postup při přípravné fázi šetření je stejný jako u dotazování slyšících (o jejich otevřenosti vůči neslyšícím).

7.1 Jsou neslyšící ochotni a schopni se integrovat do společnosti

Také řešení tohoto výzkumného problému pomocí sociologického empirického výzkumu (SEV) je vhodné, jelikož se jedná o schopnosti a priority konkrétní skupiny osob. Tyto informace nelze získat jiným způsobem (ze statistických zdrojů, odborných zpráv aspod.). Tento výzkumný problém lze řešit pomocí SEV, tzn. postupovat podle logických kroků SEV (viz dále). Není problémem přiřadit populaci (tj. neslyšících) a vybrat vzorek. Je možné vytvořit vhodný dotazovací nástroj pro tuto velmi specifickou skupinu dotazovaných, distribuovat ho respondentům, dále pak zpracovat a interpretovat data. Výsledek přinese bohaté informace o uvažování neslyšících a jejich ochotě a schopnosti integrovat se do společnosti.

Stanovená obecná hypotéza a přirozený systém zkoumaného problému

Pokud má neslyšící slyšící členy rodiny, má děti nebo má slyšící přátele, je ochotnější se integrovat do společnosti slyšících a naopak. Dále má – li neslyšící záporné zkušenosti se slyšícími, nebude pravděpodobně ochoten se integrovat do společnosti a naopak, má – li zkušenosti kladné, jeho ochota bude vyšší. Ochota neslyšících integrovat se je také ovlivněna získaným vzděláním, v tomto případě včetně schopnosti porozumět čtenému textu a

schopnosti odezírat – čím jsou tyto schopnosti vyšší, tím vyšší je i ochota integrovat se do společnosti slyšících. Abychom tuto „složenou“ hypotézu mohli zkoumat analyticky, rozložíme její proměnné do tzv. přirozeného systému a poté souboru pracovních hypotéz (viz další strany).

Rozhodnutí o populaci

Výzkumný problém se týká populace neslyšících v České republice a to jak mužů tak žen. Zároveň se jedná o problém napříč věkovým a vzdělanostním spektrem. Proto bude naší populací, ze které bude vybírán vzorek, celá populace neslyšících, kteří žijí v ČR a komunikují znakovým jazykem.

Návrh výběru vzorku

Bude osloveno nejméně 30 neslyšících, ve věku od 18 do 70 let, různého vzdělání a rodinného zázemí, z měst různé velikosti, ale i vesnic. Nepůjde o reprezentativní výzkum, na to diplomová práce nestačí. Nečiní si aspiraci na reprezentativitu z hlediska velikosti vzorku. Budu ošetřovat sledovaný soubor dotazovaných jednotek z hlediska strukturálních znaků, jak je zde uvedeno.

Rozhodnutí o technice sběru dat

Neslyšící, kteří komunikují znakovým jazykem, mají ve většině případů problém s porozuměním čtenému textu. Často nejsou schopni pochopit správně obsah psaného textu a písemně odpovědět srozumitelným způsobem. Proto je nutné v tomto případě zvolit techniku standardizovaného rozhovoru ve znakovém jazyce.

Přirozený systém zkoumaného problému

- 1) Závisle proměnné OP1 – Proměnné, které jsou ukazateli ochoty a schopnosti integrovat se do společnosti slyšících a to zejména v komunikaci se slyšícími nebo v zaměstnání
 - 1.1 Schopnost práce s komunikačními technologiemi - mobil, internet (umíte pracovat s mobilem a internetem?)
 - 1.2 Ochota naučit se pracovat s jmenovanými technologiemi nebo pracovat s nimi lépe (jsem ochoten/a...ano/ne)
 - 1.3 Schopnost komunikace se slyšícími (dokáží se domluvit se slyš., kteří neumí znakovat)
 - 1.4 Ochota snažit se pochopit kulturu slyšících (jsem ochoten poznat zvyky a způsob vyjadřování slyšících...ano/ne)
 - 1.5 Ochota přizpůsobit se v ukazování slyšícím (mluvím – li se slyšícím, který se učí znakovat, jsem ochoten přizpůsobit tomu své ukazování?)
 - 1.6 Ochota komunikovat se slyšícími (nevadí mi povídat si se slyšícími, kteří se snaží znakovat nebo jinak si navzájem porozumět)
 - 1.7 Ochota hledat přátele mezi slyšícími (hledám si přátele mezi slyšícími, kteří znakují nebo se jinak snaží dorozumět)
 - 1.8 Ochota učit se nové věci (rád se dozvídám nové věci)
 - 1.9 Schopnost vyjádřit své potřeby (umím si říct o to, co potřebuji, a to jak rodině tak přátelům)
- 2) Nezávisle proměnné OP2
 - a) Rodinné prostředí
 - 2.1 Rodinný stav (ženatý/vdaná, s druhem/družkou, svobodný, rozvedený, vdovec/vdova)
 - 2.2 Sluchové postižení partnera (je partner sluchově postižen?)
 - 2.3 Má respondent děti? (ano, ne)
 - 2.4 Jsou rodiče sluchově postižení (oba, jeden, ani jeden)
 - b) Vzdělání
 - 2.5 Schopnost pochopit čtený text (čtu – li nějaký text, dobře mu rozumím)
 - 2.6 Získané vzdělání (nejvyšší dokončené vzdělání)
 - 2.7 Schopnost odezírat (dokáží odezírat tak, že rozumím obsahu sdělení)
 - c) Přátelé
 - 2.8 Vztah neslyšících přátel ke slyšící společnosti (mají moji neslyšící přátele své slyšící přátele?)
 - 2.9 Slyšící přátele (mám slyšící přátele?)
 - 2.10. Zkušenosti se slyšícími obecně – obchody, úřady, sousedé (velmi dobré, spíše dobré, jak kdy, spíše špatné, velmi špatné)
- 3) Vnější proměnné VnP
 - 3.1 Věk (v letech)
 - 3.2 Pohlaví (muž, žena)
 - 3.3 Bydliště (Praha, velké město, malé město, vesnice)
 - 3.4 Věk kdy došlo ke ztrátě sluchu (v letech)
 - 3.5 Komunikace znakovým jazykem nebo znakovanou češtinou (znak.jazyk, znak. čeština)
 - 3.6 Zaměstnání (jsou v zaměstnání i jiní neslyšící)

Vypracovaný soubor pracovních hypotéz

- 1) Čím vyšší je věk neslyšícího, tím nižší je jeho ochota učit se nové věci a učit se pracovat s technologiemi.
- 2) Pohlaví ovlivňuje ochotu neslyšících hledat si přátele mezi slyšícími. Ženy jsou ochotnější hledat si přátele mezi slyšícími než muži.
- 3) Čím menší je bydliště, tím větší je ochota komunikovat se slyšícími a přizpůsobovat se v ukazování slyšícím.
- 4) Čím vyšší byl věk, ve kterém došlo ke ztrátě sluchu, tím větší je schopnost domluvit se se slyšícím, který neumí znakovat.
- 5) To, zda neslyšící komunikuje znakovým jazykem nebo znakovou češtinou ovlivňuje jeho ochotu přizpůsobit se v ukazování slyšícím.
- 6) Je – li neslyšící zaměstnán společně s jinými neslyšícími, klesá jeho ochota komunikovat se slyšícími.
- 7) Žije – li neslyšící v partnerském svazku, je schopen lépe vyjadřovat své potřeby.
- 8) Je – li partner slyšící, je neslyšící více ochoten hledat si přátele mezi slyšícími.
- 9) Má – li neslyšící děti, je více ochoten učit se nové věci.
- 10) Nejsou – li rodiče neslyšícího sluchově postiženi, je neslyšící více ochoten poznávat kulturu slyšících.
- 11) Mají – li neslyšící přátele neslyšícího také slyšící přátele, bude i neslyšící více ochoten hledat si své slyšící přátele.
- 12) Má – li neslyšící slyšící přátele, je více ochoten se přizpůsobovat v ukazování slyšícím.
- 13) Má – li neslyšící negativní zkušenosti se slyšícími, klesá jeho ochota komunikovat se slyšícími.
- 14) Je – li neslyšící schopen odezírat, roste jeho schopnost komunikace se slyšícími.

15) Je – li neslyšící schopen pochopit čtený text, roste jeho schopnost komunikace se slyšícími a jeho schopnost pracovat s komunikačními technologiemi.

16) Čím vyššího vzdělání neslyšící dosáhl, tím vyšší je jeho ochota učit se nové věci.

7. 2 Vyhodnocení rozhovorů

V následujících dvou podkapitolách provedu vyhodnocení rozhovorů za pomoci tabulek. Jednoduché třídění proběhne na základě otázek. Dvojné třídění bude provedeno dle souboru pracovních hypotéz. Postupuji stejně jako u dotazníkového šetření mezi slyšícími.

7.2.1 Jednoduché třídění

Pohlaví

Muž	žena	celkem
20 (55,6)	16 (44,4)	36 (100)

Věk

< 24	25 - 34	35 - 54	55<	Celkem
3 (8,3)	10 (27,7)	12 (33,3)	11 (30,5)	36 (100)

Bydliště

Praha	Velké město	Malé město	vesnice	Celkem
15 (41,7)	6 (16,7)	10 (27,7)	5 (13,9)	36 (100)

Věk, kdy došlo ke ztrátě sluchu

Do 1 roku	Do 6 let	Do 15 let	Celkem
26 (72,2)	9 (25)	1 (2,8)	36 (100)

Rodinný stav

V manželství	S	druhem/	svobodný	rozvedený	Vdovec/ vdova	celkem

	družkou				
17 (47,2)	3 (8,3)	11 (30,6)	2 (5,6)	3 (8,3)	36 (100)

Pokud máte/měl jste partnera je/byl sluchově postižen?

ano	ne	Neměl jsem	celkem
27 (75)	6 (16,7)	3 (8,3)	36 (100)

Máte děti?

Ano	ne	celkem
18 (50)	18 (50)	36 (100)

Jsou/byli vaši rodiče sluchově postiženi?

Oba	Jeden	Ani jeden	Celkem
3 (8,3)	2 (5,6)	31 (86,1)	36 (100)

Dáváte přednost komunikaci ve znakovém jazyce nebo znakovanou češtinou?

Znakový jazyk	Znakovaná čeština	Celkem
30 (83,3)	6 (16,7)	36 (100)

Jsou ve vašem zaměstnání zaměstnání i jiní neslyšící?

Ano	ne	napracuji	Celkem
7 (19,4)	15 (41,7)	14 (38,9)	36 (100)

Z celkového počtu 36 oslovených neslyšících bylo 55,6% mužů a 44,4% žen. Rozdělení do věkových kategorií bylo následující: 8,3% mladších než 24 let, 27,7 % ve věku 25 – 34, 33,3% mezi lety 35 – 54 a 30,5% starších než 55 let. 41,7% bydlí v Praze, následují obyvatelé malých měst (27,7%), velkých měst (16,7%) a vesnic (13,9). U většiny neslyšících došlo ke ztrátě sluchu do jednoho roku života (72,2%), jen 2,8% ztratilo sluch mezi 7 a 15 rokem života. Z oslovených žije 47,2% v manželském svazku a přibližně 30% je svobodných. Shodně 8,3% žije s druhem nebo družkou nebo je vdovec/vdova. 75% má nebo mělo sluchově postiženého partnera, 16,7% má partnera který sluchově postižen není. 50% dotázaných má děti a 50% děti

nemá. Většina dotázaných neslyšících (86,1%) má rodiče, kteří nejsou/nebyli sluchově postiženi. Jen přibližně 8% má oba rodiče sluchově postižené. 83,3% respondentů dává přednost komunikaci ve znakovém jazyce před znakovanou češtinou. 38,9% oslovených nepracuje, 41,7% pracuje v zaměstnání jako jediný neslyšící, ostatní pracují v zaměstnání s dalšími neslyšícími.

Jaké je vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

ZŠ	vyučen	SŠ	VŠ	Celkem
3 (8,3)	28 (77,8)	4 (11,1)	1 (2,8)	36 (100)

Umíte pracovat s mobilem a internetem?

S obojím	Jen s mobilem	Jen s internetem	S ničím	Celkem
18 (50)	10 (27,8)	0	8 (22,2)	36 (100)

Čtete – li nějaký text, rozumíte mu dobře?

Každému textu	Není – li odborný	Pochopím základní myšlenku	Pouze jednoduchému	Rozumím špatně	Celkem
4 (11,1)	5 (13,9)	7 (19,4)	12 (33,3)	8 (22,2)	36 (100)

Dokážete odezírat tak, že rozumíte správně obsahu sdělení?

Rozumím každému	Některým lidem ano	Málo kdy	jen špatně	celkem
7 (19,4)	15 (41,7)	5 (13,9)	9 (25)	36(100)

Dokážete se domluvit se slyšícími, kteří neumí znakovat?

Velmi dobře	S někým ano	S obtížemi	Velmi špatně	vůbec	celkem
9 (25)	5 (13,9)	10 (27,8)	11 (30,6)	1 (2,8)	36 (100)

Umíte si říct o to co potřebujete a to jak rodině tak přátelům?

ano	Pouze rodině	Pouze výjimečně	ne	celkem
24 (66,7)	7 (19,4)	5 (13,9)	0	36 (100)

Mají vaši neslyšící přátelé také slyšící přátele?

ano	Někteří ano	Ne, nechťěji	Celkem
10 (27,8)	21 (58,3)	5 (13,9)	36 (100)

Máte nějaké slyšící přátele?

Ano, hodně	několik	jednoho	nemám	celkem
9 (25)	21 (58,3)	3 (8,3)	3 (8,3)	36 (100)

V dalším souboru otázek bylo nejprve zkoumáno nejvyšší dosažené vzdělání dotázaných. 77,8% má výuční list, následuje středoškolské vzdělání (11,1), jen základní škola (8,3) a nakonec vysokoškolské vzdělání (2,8).

50% dotázaných neslyšících umí pracovat s mobilním telefonem (používání sms) i internetem, 27,8% jen s mobilním telefonem, jen 22,2% nepracuje s žádnými komunikačními technologiemi. Dále byla zkoumána schopnost neslyšících porozumět čtenému textu. Nejvíce (33,3%) respondentů uvedlo, že rozumí pouze jednoduchému textu, 22,2% rozumí jen špatně. Základní myšlenku daného textu pochopí 19,4% dotázaných, dobře každému textu rozumí 11,1% a 13,9% pochopí dobře text není-li příliš odborný.

Dalším zkoumaným způsobem komunikace bylo odezírání. Některým lidem dobře rozumí 41,7% dotázaných, dobře rozumí každému 19,4%. Naopak 25% rozumí jen velmi špatně. Pro většinu dotázaných neslyšících je obtížné domluvit se se slyšícími, kteří neumí znakovat. Velmi špatně se domluví 30,6%, s obtížemi 27,8%. 25% se však domluví velmi dobře. Pouze 2,8% se nedomluví vůbec. Většina respondentů (66,7%) si umí říci jak rodině tak přátelům o to, co potřebují. Pouze rodinu umí požádat 19,4%, pouze výjimečně jen 13,9% dotázaných.

Dále byli zkoumány přátelské vztahy mezi slyšícími a neslyšícími. Nejprve, zda mají neslyšící přátelé dotázaných také nějaké slyšící přátele. 27,8% uvedlo, že ano, 58,3% že někteří mají i neslyšící přátele, jen 13,9% sdělilo, že jejich neslyšící přátelé se nechtějí přátelit se slyšícími. Několik slyšících přátel má 58,3% dotázaných neslyšících, 25% jich má hodně. Shodně po 8,3% získala odpověď nemám žádné a nechci se se slyšícími přátelit.

Jste ochotni naučit se pracovat s komunikačními technologiemi nebo se to naučit lépe?

ano	ne	celkem
21 (58,3)	15 (41,7)	36 (100)

Rád se dozvídáte nové věci?

Ano všechny	Jen některé	Málo co	Ne, stačí mi co vím	Informace odmítám	celkem
11 (30,6)	20 (55,6)	0	5 (13,9)	0	36 (100)

Hledáte si rád přátele mezi slyšícími, kteří se snaží znakovat nebo si jinak porozumět?

Ano aktivně	Když mne někdo seznámí	Sám nehledám	Většinou nemám rád	Nechci se přátelit	celkem
23 (63,9)	4 (11,1)	3 (8,3)	0	6 (16,7)	36 (100)

Ochotně si povídáte se slyšícími, kteří se snaží znakovat nebo si s vámi jinak porozumět?

Ano, hodně	Většinou ano	Někdy ano, někdy ne	Málo kdy	ne	celkem
27 (75)	5 (13,9)	3 (8,3)	0	1 (2,8)	36 (100)

Mluvíte - li se slyšícím, který se učí znakovat, jste ochoten přizpůsobit tomu své ukazování?

Každému	Většinou ano	Pouze přátelům	Jen výjimečně	Ne, ať se snaží sám	Celkem
20 (55,6)	0	8 (22,2)	7 (19,4)	1 (2,8)	36 (100)

Jste ochotni poznávat zvyky a způsob vyjadřování slyšících a snažit se je pochopit?

ano	Některé ano	Jen kvůli rodině	Moc ne	Nezajímá mne to	Celkem
12 (33,3)	14 (38,9)	1 (2,8)	3 (8,3)	6 (16,7)	36 (100)

V další části rozhovorů byla zkoumána ochota a otevřenost neslyšících vůči slyšícím a přijímání nových informací. 58,3% dotázaných uvedlo, že jsou ochotni naučit se pracovat s informačními technologiemi jako je počítač a

mobilní telefon nebo se to naučit lépe. 41,7% toto odmítá. Nové věci se nechce dozvídat 13,9% respondentů (stačí jim co již vědí), 30,6% se však zajímá o jakékoli nové informace, 55,6% o informace z vybraných oborů.

63,9% dotázaných neslyšících si aktivně hledá přátele mezi slyšícími, kteří se učí znakovat, jen 16,7% se nechce se slyšícími přátelit. 75% si velmi rádo povídá se slyšícími, kteří se učí znakovat, pouze 2,8% si se slyšícími povídat nechce. Každému slyšícímu, který se učí znakovat, přizpůsobí své ukazování 55,6% respondentů, 22,2% se přizpůsobí přátelům. Jen 2,8% se odmítá přizpůsobit a 19,4% se přizpůsobí jen výjimečně. Velký nebo částečný zájem o kulturu slyšících projevuje 72,2% dotázaných neslyšících, 16,7% uvedlo, že je kultura slyšících nezajímá.

Jaké máte zkušenosti se slyšícími obecně (s jejich ochotou v obchodech, na úřadech)?

Velmi dobré	Spíše dobré	Jak kdy a jak kdo	Spíše špatné	Velmi špatné	Celkem
3 (8,3)	8 (22,2)	21 (58,3)	3 (8,3)	1 (2,8)	36 (100)

Více než polovina oslovených neslyšících (58,3) má s některými neslyšícími dobré zkušenosti, s některými však ne. Jako velmi špatné nebo spíše špatné označilo své zkušenosti 11,1 % dotázaných. 8,3% má velmi dobré zkušenosti, 22,2 % spíše dobré.

7.2.2 Dvojné třídění

1) Čím vyšší je věk neslyšícího, tím nižší je jeho ochota učit se nové věci a učit se pracovat s technologiemi.

Učení se pracovat s technologiemi	Věk				celkem
	- 24	25 - 34	35 - 54	55+	
Ano	1 (33,3)	5 (55,6)	7 (53,8)	10 (91)	23 (63,9)
Ne	2 (66,6)	4 (44,4)	6 (46,2)	1 (9)	13 (36,1)
	3 (100)	9 (100)	13 (100)	11 (100)	36 (100)
Nové věci					
Ano – vše	0	2 (22,2)	6 (46,2)	3 (27,3)	11 (30,6)
Pouze něco	3 (100)	3 (33,3)	7 (53,8)	7 (63,6)	20 (55,6)
Jen vybrané	0	0	0	0	0
Ne	0	4 (44,4)	0	1 (9,1)	5 (13,9)
Nové odmítám	0	0	0	0	0
	3 (100)	9 (100)	13 (100)	11 (100)	36 (100)

Dle tohoto vyhodnocení je jasně patrné, že neslyšící všeho věku jsou ochotni učit se pracovat s technologiemi a získávat nové informace. Pouze 13,9% dotázaných neslyšících již nechce přijímat nové informace. Někteří neslyšící se zajímají o veškeré informace, někteří jen z vybraných oborů; 86,1% neslyšících se však informacím nebrání. Nové věci nemá rádo 44,4% z věkové skupiny 25-34 let a pouze 9,1 procenta ve věku nad 55 let.

2) Pohlaví ovlivňuje ochotu neslyšících hledat si přátele mezi slyšícími. Ženy jsou ochotnější hledat si přátele mezi slyšícími než muži.

Ochota hledat si slyšící přátele	Pohlaví			celkem
	muž	Žena		
Hledám aktivně	15 (71,4)	8 (53,3)		23 (63,9)
Když mě někdo seznámí, spřátelím se	2 (9,5)	2 (13,3)		4 (11,1)
Sám nehledám	1 (4,8)	2 (13,3)		3 (8,3)
Nemám rád slyšící	0	0		0
Nejsem ochoten	3 (14,3)	3 (20)		6 (16,7)
	21 (100)	15 (100)		36 (100)
Máte slyšící přátele				

Mám jich hodně	6 (28,6)	3 (20)	9 (25)
Několik mám	12 (57,1)	9 (60)	21 (58,3)
Mám jednoho	2 (9,5)	1 (6,7)	3 (8,3)
Nemám žádné	1 (4,8)	2 (13,3)	3 (8,3)
	21 (100)	15 (100)	36 (100)

V kategorii aktivního hledání přátel nebyla tato hypotéza potvrzena, neboť více než 70% mužů si hledá aktivně slyšící přátele, kdežto žen jen 53,3%.

Několik slyšících přátel má 57,1% mužů a 60% žen. Žádné slyšící přátele nemá 4,8% mužů a 13,3% žen.

3) Čím menší je bydliště, tím větší je ochota komunikovat se slyšícími a přizpůsobovat se v ukazování slyšícím.

Ochota přizpůsobit své ukazování	Velikost bydliště				
	Praha	Velké město	Malé město	vesnice	celkem
Každému	10 (66,7)	4 (66,7)	5 (50)	1(20)	20 (55,6)
Většinou	0	0	0	0	0
Jen přátelům	3 (20)	1 (16,7)	2 (20)	2 (40)	8 (22,2)
Jen výjimečně	2 (13,3)	0	3 (30)	2 (40)	7 (19,4)
Ne, nikomu	0	1 (16,7)	0	0	1 (2,8)
	15 (100)	6 (100)	10 (100)	5 (100)	36 (100)
Baví vás povídat si se slyšícími					
Ano hodně	11 (73,3)	5 (83,3)	6 (60)	4 (80)	26 (72,2)
Většinou ano	4 (26,7)	0	2 (20)	0	6 (16,7)
Někdy	0	1 (16,7)	1 (10)	1 (20)	3 (8,3)
Málo kdy	0	0	0	0	0
Ne	0	0	1 (10)	0	1 (2,8)
	15 (100)	6 (100)	10 (100)	5 (100)	36 (100)

Pokud bychom opět vybrali nejzastoupenější kategorii – jsem ochoten se v ukazování přizpůsobit každému, nebyla by tato hypotéza potvrzena neboť 66,7% neslyšících v Praze a velkých městech je ochotna se přizpůsobit v ukazování každému. Pouze 16,7% obyvatel velkých měst není ochotno se

při ukazování přizpůsobit nikomu. Celkově je však ochota přizpůsobit se velmi vysoká. Přizpůsobit se v ukazování „samozřejmě každému, kdo se učí znakový jazyk“ je 55,6%. 72,2% neslyšících si velmi rádo povídá se slyšícími, kteří se učí ukazovat. Jen 2,8% si s těmito slyšícími povídat nechce.

4) Čím vyšší byl věk, ve kterém došlo ke ztrátě sluchu, tím větší je schopnost domluvit se se slyšícím, který neumí znakovat.

Schopnost domluvit se	Věk kdy došlo ke ztrátě sluchu			celkem
	Do 1 roku	2 – 6 let	7 – 15 let	
Velmi dobře	3 (11,5)	5 (55,6)	1 (100)	9 (25)
S někým dobře	3 (11,5)	2 (22,2)	0	5 (13,9)
S obtížemi	8 (30,8)	2 (22,2)	0	10 (27,8)
Špatně	11 (42,3)	0	0	11 (30,6)
Vůbec	1 (3,9)	0	0	1 (2,8)
	26 (100)	9 (100)	1 (100)	36 (100)

Tato hypotéza byla zcela potvrzena. 55,6% neslyšících, kteří ohluchli až po rozvoji řeči (po 2 roce života) uvedlo, že se slyšícími, kteří neumí znakovat komunikují velmi dobře. Naproti tomu 73,1% z těch, kdo se neslyšící narodili nebo přišli o sluch v prvním roce života se domluví jen s obtížemi nebo špatně.

5) To, zda neslyšící komunikuje znakovým jazykem nebo znakovanou češtinou, ovlivňuje jeho ochotu přizpůsobit se v ukazování slyšícím.

Ochota přizpůsobit své ukazování	Preference znakového jazyka nebo znakované češtiny		celkem
	Znakový jazyk	Znakovaná čeština	
Každému	16 (53,3)	4 (66,7)	20 (55,6)
Většinou	0	0	0
Jen přátelům	7 (23,3)	1 (16,6)	8 (22,2)
Jen výjimečně	6 (20)	1 (16,6)	7 (19,4)
Ne, nikomu	1 (3,3)	0	1 (2,8)
	30 (100)	6 (100)	36 (100)

Tato hypotéza nebyla potvrzena. Jak jsme již uvedli dříve, celkem více než 55% neslyšících je ochotno se přizpůsobit v ukazování každému, ať se jedná o komunikaci ve znakovém jazyce nebo znakovanou češtinou. To může být způsobeno tím, že i neslyšící, kteří dávají přednost znakované češtině, jsou schopni používat znakový jazyk a naopak a nerozlišují, jak zrovna komunikují, i když jeden ze způsobů preferují.

6) Je – li neslyšící zaměstnán společně s jinými neslyšícími, klesá jeho ochota komunikovat se slyšícími.

Baví vás povídat si se slyšícími	Pracuje s jinými neslyšícími			
	Ano	Ne	Nepracuje	Celkem
Ano hodně	6 (85,7)	10 (66,7)	11 (78,6)	27 (75)
Většinou ano	0	2 (13,3)	3 (21,4)	5 (13,9)
Někdy	1 (14,3)	2 (13,3)	0	3 (8,3)
Málo kdy	0	0	0	0
Ne	0	1 (6,7)	0	1 (2,8)
	7 (100)	15 (100)	14 (100)	36 (100)

Tato hypotéza nebyla potvrzena, neboť přibližně 80% neslyšících, kteří pracují s jinými neslyšícími, si velmi rádo povídá se slyšícími. Z toho je vidět, že i pokud má neslyšící možnost komunikovat s jinými neslyšícími v zaměstnání, vyhledává i jiné možnosti ke komunikaci, bez ohledu na to, zda se jedná o jiného neslyšícího nebo o slyšícího, který umí ukazovat.

7) Žije – li neslyšící v partnerském svazku, je schopen lépe vyjadřovat své potřeby.

Umění vyjádřit své potřeby	Typ svazku					celkem
	ženatý	druh	svobodný	rozvedený	vdovec	
Všem	12 (70,6)	1 (33,3)	9 (81,8)	1 (50)	1 (33,3)	24 (66,7)
Pouze rodině	5 (29,4)	0	0	0	2 (66,7)	7 (19,4)
Výjimečně	0	2 (66,7)	2 (18,2)	1 (50)	0	5 (13,9)
Neumím	0	0	0	0	0	0

	17 (100)	3 (100)	11 (100)	2 (100)	3 (100)	36 (100)
--	----------	---------	----------	---------	---------	----------

66,7% neslyšících je schopno sdělit své potřeby jak rodině, tak přátelům a nemají s tím problém. Takto odpověděli neslyšící napříč celým spektrem partnerských vztahů. Proto nelze jednoznačně určit, zda je tato schopnost ovlivněna partnerským vztahem nebo osobními vlastnostmi. Aby bylo možné tuto hypotézu potvrdit, či nepotvrdit, bylo by nutné zvětšit množství dotazovaných.

8) Je – li partner slyšící, je neslyšící více ochoten hledat si přátele mezi slyšícími.

Ochota hledat si slyšící přátele	Slyšící nebo neslyšící partner			celkem
	slyšící	neslyšící	Ještě jsem neměl	
Hledám aktivně	3 (75)	16 (59,3)	4 (80)	23 (63,9)
Když mě někdo seznámí, spřátelím se	1 (25)	3 (11,1)	0	4 (11,1)
Sám nehledám	0	3 (11,1)	0	3 (8,3)
Nemám rád slyšící	0	0	0	0
Nejsem ochoten	0	5 (18,5)	1 (20)	5 (13,9)
	4 (100)	27 (100)	5 (100)	36 (100)
Máte slyšící přátele				
Mám jich hodně	3 (75)	3 (11,1)	3 (60)	9 (25)
Několik mám	1 (25)	19 (70,4)	1 (20)	21 (58,3)
Mám jednoho	0	2 (7,4)	1 (20)	3 (8,3)
Nemám žádné	0	3 (11,1)	0	3 (8,3)
	4 (100)	27 (100)	5 (100)	36 (100)

Jak jsme již uvedli dříve, neslyšící jsou velmi ochotni hledat si přátele a komunikovat se slyšícími a tato ochota není ovlivněna partnerem. Jedná se pravděpodobně o obecnou vlastnost neslyšících, která má jiné základy než je slyšící partner. Opět zde však mohou vzniknout pochybnosti o relevantnosti, neboť slyšícího partnera má nebo mělo pouze 16,7% dotázaných.

9) Má – li neslyšící děti, je více ochoten učit se nové věci.

Nové věci	Má děti		
	ano	ne	Celkem
Ano – vše	4 (22,2)	7 (38,9)	11 (30,6)
Pouze něco	12 (66,7)	8 (44,4)	20 (55,6)
Jen vybrané	0	0	0
Ne	2 (11,1)	3 (16,7)	5 (13,9)
Nové odmítám	0	0	0
	18 (100)	18 (100)	36 (100)

Již v první hypotéze bylo vidět, že jsou neslyšící obecně ochotni poznávat nové věci. A to zda má nebo nemá děti tuto ochotu neovlivňuje žádným směrem. Jakékoliv nové informace rádo poznává 22,2% neslyšících, kteří mají děti a 38,9% těch, kteří děti nemají. Naopak nové informace odmítá 11,1% těch kteří děti mají a 16,7% těch kteří děti nemají.

10) Nejsou – li rodiče neslyšícího sluchově postižení, je neslyšící více ochoten poznávat kulturu slyšících.

Zájem o kulturu slyšících	Jsou rodiče sluchově postižení?			
	oba	jeden	Ani jeden	celkem
Velmi	1 (33,3)	1 (50)	10 (32,3)	12 (33,3)
O některé věci	1 (33,3)	1 (50)	12 (38,8)	14 (38,9)
Jen kvůli rodině	0	0	1 (3,2)	1 (2,8)
Moc ne	1 (33,3)	0	2 (6,4)	3 (8,3)
vůbec	0	0	6 (19,4)	6 (16,7)
	3 (100)	2 (100)	31 (100)	36 (100)

Není zcela relevantní hodnotit tuto hypotézu jako potvrzenou nebo nepotvrzenou, neboť jen velmi málo neslyšících mělo sluchově postižené rodiče. 86,1 % oslovených neslyšících mělo nebo má rodiče bez sluchového postižení. Obecně však lze říci, že neslyšící mají zájem o kulturu slyšících. Velký zájem nebo zájem alespoň o některé věci z kultury slyšících má 72,2% dotázaných neslyšících.

11) Mají – li neslyšící přátelé neslyšícího také slyšící přátele, bude i neslyšící více ochoten hledat si své slyšící přátele.

	Mají neslyšící přátelé také slyšící přátele			
Ochota hledat si slyšící přátele	Ano	někteří	ne	celkem
Hledám aktivně	7 (70)	15 (71,4)	1 (20)	23 (63,9)
Když mě někdo seznámí, spřátelím se	3 (30)	1 (4,8)	0	4 (11,1)
Sám nehledám	0	1 (4,8)	2 (40)	3 (8,3)
Nemám rád slyšící	0	0	0	0
Nejsem ochoten	0	4 (19)	2 (40)	6 (16,7)
	10 (100)	21 (100)	5 (100)	36 (100)
Máte slyšící přátele				
Mám jich hodně	4 (40)	5 (23,8)	0	9 (25)
Několik mám	6 (60)	14 (66,6)	1 (20)	21 (58,3)
Mám jednoho	0	2 (9,6)	1 (20)	3 (8,3)
Nemám žádné	0	0	3 (60)	3 (8,3)
	10 (100)	21 (100)	5 (100)	36 (100)

Tuto hypotézu lze téměř jednoznačně potvrdit. 70% neslyšících, jejichž neslyšící přátelé mají také slyšící přátele, si samo aktivně hledá přátele mezi slyšícími, kteří umějí ukazovat. Dále pak 71,4% neslyšících, kdy alespoň několik jejich neslyšící přátel má i slyšící přátele si hledá slyšící přátele aktivně. Dále pak 60% respondentů, jejich neslyšící přátelé mají i slyšící přátele, má alespoň několik slyšících přátel.

12) Má – li neslyšící slyšící přátele, je více ochoten se přizpůsobovat v ukazování slyšícím.

	Má slyšící přátele				
Ochota přizpůsobit své ukazování	Hodně	Několik	Jednoho	Nemá	Celkem
Každému	8 (88,9)	11 (52,8)	0	1 (33,3)	20 (55,6)
Většinou	0	0	0	0	0
Jen přátelům	1 (11,1)	5 (23,8)	1 (33,3)	1 (33,3)	8 (22,2)
Jen výjimečně	0	4 (19)	2 (66,6)	1 (33,3)	7 (19,4)
Ne, nikomu	0	1 (4,8)	0	0	1 (2,8)
	9 (100)	21 (100)	3 (100)	3 (100)	36 (100)

Vzhledem k tomu, že více než 55% neslyšících je ochotno přizpůsobit se v ukazování komukoliv – ne pouze svým přátelům nebo známým, není tato

jejich ochota podmíněna vztahy se slyšícími. Avšak v případě, že má neslyšící hodně slyšících přátel je jeho ochota přibližně na 90%.

13) Má – li neslyšící negativní zkušenosti se slyšícími, klesá jeho ochota komunikovat se slyšícími.

Baví vás povídat si se slyšícími	Zkušenosti se slyšícími					celkem
	Velmi dobré	Spíše dobré	Jak kdo	Spíše špatné	Velmi špatné	
Ano hodně	0	8 (100)	17 (81)	2 (66,7)	0	27 (75)
Většinou ano	2 (66,7)	0	2 (9,6)	0	1 (100)	5 (13,9)
Někdy	1 (33,3)	0	1 (4,8)	1 (33,3)	0	3 (8,3)
Málo kdy	0	0	0	0	0	0
Ne	0	0	1 (4,8)	0	0	1 (2,8)
	3 (100)	8 (100)	21 (100)	3 (100)	1 (100)	36 (100)

Většina neslyšících (58,3%) má s někým dobré zkušenosti a s někým špatné. Přesto však více než 80% neslyšících je ochotno se slyšícími komunikovat – jedná se zde však o slyšící, kteří umí ukazovat. Negativní nebo neutrální zkušenosti se slyšícími neovlivňují negativně ochotu neslyšících komunikovat s těmi, kteří se jim snaží pomocí jazyka přiblížit.

14) Je – li neslyšící schopen odezírat, roste jeho schopnost komunikace se slyšícími.

Schopnost domluvit se	Rozumíte při odezírání				Celkem
	Každému	Někomu	Málo kdy	Špatně	
Velmi dobře	6 (85,7)	3 (20)	0	0	9 (25)
S někým dobře	0	5 (33,1)	0	0	5 (13,9)
S obtížemi	0	3 (20)	5 (100)	2 (22,2)	10 (27,8)
Špatně	1 (14,3)	4 (26,7)	0	6 (66,7)	11 (30,6)
Vůbec	0	0	0	1 (11,1)	1 (2,8)
	7 (100)	15 (100)	5 (100)	9 (100)	36 (100)

Tuto hypotézu je možné potvrdit, neboť 85,7% neslyšících, kteří velmi dobře odezírají, je také schopno se velmi dobře domluvit. Naopak neslyšící, kteří odezírají jen špatně, mají s komunikací potíže a se slyšícími, kteří neumí

ukazovat, se také domluví jen s obtížemi. 66,7% špatně odezírajících se domluví jen špatně a 11,1% se nedomluví vůbec.

15) Je – li neslyšící schopen pochopit čtený text, roste jeho schopnost komunikace se slyšícími a jeho schopnost pracovat s komunikačními technologiemi.

	Porozumění čtenému textu					
Schopnost domluvit se	Bez problému	Jen neoborný	Základní myšlenku	Velmi jednoduchý	Rozumí špatně	Celkem
Velmi dobře	3 (75)	2 (40)	1 (14,3)	3 (25)	0	9 (25)
S někým dobře	1 (25)	2 (40)	2 (28,7)	0	0	5 (13,9)
S obtížemi	0	0	3 (42,6)	3 (25)	4 (50)	10 (27,8)
Špatně	0	1 (20)	1 (14,3)	5 (41,7)	4 (50)	11 (30,6)
Vůbec	0	0	0	1 (8,3)	0	1 (2,8)
	4 (100)	5 (100)	7 (100)	12 (100)	8 (100)	36 (100)
Práce s technologiemi						
Mobil i internet	1 (25)	4 (80)	5 (71,4)	6 (50)	2 (25)	18 (50)
Jen mobil	3 (75)	1 (20)	1 (14,3)	3 (25)	2 (25)	10 (27,8)
Jen net	0	0	0	0	0	0
Ani jedno	0	0	1 (14,3)	3 (25)	4 (50)	8 (22,2)
	4 (100)	5 (100)	7 (100)	12 (100)	8 (100)	36 (100)

Schopnost práce s komunikačními technologiemi není schopností čtení ovlivněna, neboť 50% dotázaných neslyšících umí pracovat s mobilem i internetem a to bez ohledu na jejich schopnost čtení. V případě využívání internetu se často jedná o komunikaci prostřednictvím webové kamery nebo nákupy prostřednictvím internetu. Schopnost komunikace se slyšícími v návaznosti na porozumění čtenému textu není možné jednoznačně určit vzhledem k nízkému počtu respondentů, kteří rozumí dobře jakémukoliv textu nebo alespoň nepříliš odbornému textu.

16) Čím vyššího vzdělání neslyšící dosáhl, tím vyšší je jeho ochota učit se nové věci.

	Nejvyšší dosažené vzdělání				
Nové věci	ZŠ	Vyučen	SŠ	VŠ	Celkem
Ano – vše	1 (33,3)	8 (28,6)	1 (25)	1 (100)	11 (30,6)

Pouze něco	1 (33,3)	16 (57,1)	3 (75)	0	20 (55,6)
Jen vybrané	0	0	0	0	0
Ne	1 (33,3)	4 (14,3)	0	0	5 (13,9)
Nové odmítám	0	0	0	0	0
	3 (100)	28 (100)	4 (100)	1 (100)	36 (100)

Tuto hypotézu by bylo možné potvrdit, nebylo to však relevantní pro velmi malé četnosti v odpovědích dotazovaných, kteří jsou soustředěni do kategorie vyučení. Jelikož 77,8% je pouze vyučeno a jen 2,8% má vysokoškolské vzdělání je těžké potvrdit, zda je ochota poznávat nové věci závislá na dosaženém vzdělání.

7.3 Vyhodnocení rozhovorů s neslyšícími (výzkumné sondy)

Je nutné předeslat, že jen velmi málo hypotéz bylo skutečně potvrzeno či nepotvrzeno. Ve většině případů je velmi těžké rozhodnout. Někdy je to způsobeno malým počtem respondentů v dané kategorii, jinde nejsou výsledky v jednotlivých kategoriích jednoznačné nebo jsou téměř shodné. Procentuelní rozdíly jsou velmi malé.

Tři z uvedených hypotéz bylo možné zcela potvrdit, jedna byla potvrzena, s pochybností o relevantnosti tohoto potvrzení, vzhledem k výše uvedenému problému.

Devět uvedených hypotéz nelze zcela jednoznačně potvrdit nebo nepotvrdit. Jak již bylo uvedeno výše, důvody jsou následující. V některých případech byl v dané kategorii jen nízký počet respondentů. Jedná se například o otázku jako je vliv slyšících rodičů na ochotu poznávat kulturu slyšících, nebo je – li ochota hledat si slyšící přátele ovlivněna tím, zda je partner respondenta slyšící nebo neslyšící. U jiných hypotéz nebyly jednoznačně převažující výsledky ani v jedné kategorii, aby bylo možné určit, zda je hypotéza potvrzena nebo nepotvrzena. Často se jeví, že na daný problém mají vliv jiné faktory než jaké byly uvedeny v hypotéze. Tento případ nastal například u hypotéz jako je schopnost práce s komunikačními technologiemi versus schopnost porozumět čtenému textu nebo to, zda je ochota přizpůsobit

se v ukazování slyšícím závislá na množství slyšících přátel, které neslyšící má.

Čtyři uvedené hypotézy byly zhodnoceny jako jednoznačně nepotvrzené. Jedná se o to, zda je pravdivé, že je – li neslyšící zaměstnán společně s jinými neslyšícími, klesá jeho ochota komunikovat se slyšícími nebo jestli to, zda neslyšící komunikuje znakovým jazykem nebo znakovou češtinou, ovlivňuje jeho ochotu přizpůsobit se v ukazování slyšícím.

Některé odpovědi neslyšících pro mne byly překvapením, očekávala jsem jiné výsledky. Většinou však nedošlo k jednoznačnému potvrzení hypotéz, ale ani k jejich nepotvrzení. Bylo by možné jednoznačně rozhodnout, kdyby šetření významně rozšířilo počet dotazovaných z různého prostředí. Protože jsem ale prováděla další šetření – dotazníkové se 200 respondenty a rozhovory s experty (viz dále), nebylo to v silách této diplomové práce.

7.4 Návrhy řešení

Pro návrhy řešení bylo použito již výše zmíněné dotazovací šetření mezi neslyšícími, které jsem doplnila rozhovory s odborníky na problematiku neslyšících – pedagogy, tlumočníky, členy organizace ASNEP manželskými partnery neslyšících. Takových rozhovorů proběhlo 12, a to v období od 7. ledna 2008 do 28. března 2008. Dalším zdrojem pro následující návrhy jsou výsledky dotazníkového šetření mezi slyšícími, kterým je věnována 6. kapitola této práce.

První návrh

Jak je vidět z předcházejících kapitol, problematika neslyšících je velmi bohatá a proto také nelze navrhnout řešení, které by okamžitě nebo velmi rychle vyřešilo problematiku integrace neslyšících do většinové slyšící společnosti a komunikace mezi těmito dvěma skupinami. Proto ani výsledky mnou navržených řešení nebudou okamžitě viditelná, jedná se spíše o „běh na dlouhou trať“.

Neslyšící mají zastání v zákonech, jsou jim zaručena práva na zaměstnání, vzdělání, úspěšný život. Je mnoho organizací, které se věnují právní pomoci neslyšícím, poskytují tlumočnické služby, díky kterým mohou neslyšící studovat nebo získat dobré zaměstnání. Přesto však mnoho neslyšících těchto služeb nevyužívá. Co je tedy příčinou komunikační propasti?

Jak vyplynulo z šetření mezi neslyšícími, většina oslovených neslyšících vítá možnost komunikovat se slyšícími, kteří se dokáží domluvit znakovým jazykem. Většina populace České republiky však tento jazykový prostředek neovládá. Existuje nějaká možnost změny? V rámci dotazníkového šetření mezi slyšícími se ukázalo, že je stále dost slyšících, kteří by byli ochotni se znakový jazyk učit. Alespoň v případě, že by měli v rodině nebo mezi přáteli někoho neslyšícího. Pro mnoho z nich je však při časovém vytížení jen velmi obtížné přihlásit se do nějakého kurzu.

Řešením, i když velmi dlouhodobým, by bylo zavést volitelnou možnost výuky znakového jazyka již od základní školy. Stejně jako je běžná možnost výuky cizích jazyků, výpočetní techniky a jiných předmětů, bylo by vhodné zařadit také znakový jazyk. Tím by se postupně zvyšoval počet lidí na úřadech, veřejných místech, ale i v mnoha firmách, kteří by byli schopni komunikace s neslyšícími, čímž by se dále rozšířily možnosti uplatnění neslyšících.

Druhý návrh

Z rozhovorů s odborníky vyplynula další důležitá informace. V dnešní době se školství pro neslyšící věnuje stále méně výuce a pochopení čteného textu. Také je většina škol zaměřena více na znakový jazyk a ne na artikulaci. To je zcela v pořádku dle zákona, který neslyšícím zaručuje právo na výuku v jejich jazyce, jedná se však o komplikaci z hlediska komunikace se slyšícími.

Dva odborníci na problematiku neslyšících vidí také jiné chování neslyšících – i když se jedná jen o menšinu. Někteří z mladších neslyšících

jsou velmi hrdi na to, že jsou neslyšící. Jsou velmi schopní, někteří z nich učí znakový jazyk, jiní mají dobré a dobře ohodnocené zaměstnání, pořádají kulturní akce. Jejich hrdost na to, že jsou jiná kulturní skupina jde tak daleko, že v některých případech slyšícími pohrdají a to i těmi, kteří se snaží učit znakový jazyk a přátelit se s nimi. Snaží se co nejvíce oddělit od slyšících.

Možným řešením je změna přístupu již od základních škol. Rozhodně by nebylo vhodné snižovat sebevědomí neslyšících dětí, připomínat jim jejich handicap nebo je násilně měnit na „slyšící“. Není však zrovna tak vhodné vzbuzovat v nich příliš vysoký pocit hrdosti na vlastní kulturu, který by vedl k touze o oddělení od slyšících.

Dále je pak třeba věnovat větší pozornost výuce čtení a zvláště pak pochopení čteného textu. Zde je potřeba věnovat velkou pozornost zvláště vysvětlování pojmů, aby byla podpořena funkční gramotnost. Aby bylo možné tyto změny provést, bude potřeba mnoha schopných speciálních pedagogů, zaměřených zvláště na problematiku neslyšících. Proto mezi mé návrhy patří otevření zvláštního oboru (či specializace) při studiu speciální pedagogiky, který by mimo jiné zahrnoval předměty jako je znakový jazyk a kultura a potřeby neslyšících.

Třetí návrh

Z rozhovorů, které jsem vedla s neslyšícími, vyplynul další zajímavý poznatek. Většina neslyšících má nebo měla rodiče, kteří nejsou/nebyli sluchově postižení. Narodí – li se rodičům zdravotně postižené dítě, je to pro ně situace, na kterou zpravidla nejsou připraveni. Většina rodičů začne okamžitě vyhledávat informace, které by jim v péči o dítě pomohly a chtějí mu umožnit co nejlepší životní podmínky.

Jak jsem však uvedla již dříve, řeč a schopnost syntaxe je třeba rozvíjet již od útlého věku dítěte. Bylo by proto velmi vhodné, aby rodiče neslyšícího dítěte okamžitě poté, co je zjištěna sluchová vada, začali se studiem znakového jazyka a vše – i své základní znalosti bezodkladně aplikovali v komunikaci se svým dítětem – od nejtělejšího věku.

Většina lidí však neví, kde hledat potřebné informace o kultuře a jazyku neslyšících. Proto navrhuji zřízení poradny pro rodiče s neslyšícími dětmi. Fungují zde různé poradny a kluby pro rodiče pod záštitou ASNEP, jedná se však již zpravidla o rodiče starších dětí. Mnou navrhovaná poradna by byla zaměřena na rodiče velmi malých dětí – miminek s vadou sluchu, kde by dostali mnoho informací nejen o jazyku, ale také o kultuře a zvláštních potřebách při výchově dítěte. Zároveň by zde probíhaly kurzy znakového jazyka, zaměřené převážně na úroveň znakování vhodnou pro nejmenší. Není nutné, aby rodič uměl hned na začátku komunikovat se svým dítětem o denních starostech, práci a podobně, na což jsou zaměřeny běžné kurzy znakového jazyka.

Chtějí – li rodiče vychovat ze svého neslyšícího dítěte samostatného a schopného jedince, vyžaduje to od nich mnoho času a úsilí – více než v případě zdravého dítěte. Neslyšící dítě je totiž odkázáno na informace, které přijímá zrakově – neodposlouchá nic z rozhovorů s dospělými, z médií a podobně. Z rozhovorů s neslyšícími vyplynulo, že neslyšící k získání většího porozumění čtenému textu potřebuje znát a vysvětlit význam slov. Proto je nutné, aby rodiče již od útlého věku své děti vedli k tomu, že čtení není nepříjemná záležitost, které by se měli obávat. Vyžaduje to však od nich velkou trpělivost a obětavost a také mnoho času, který se jim však vrátí, když uvidí, že jejich dítě je schopné studovat, postarat se o sebe, vyřídit si věci, se kterými mají dnes neslyšící problém.

V tomto případě se nejedná o návrh v pravém slova smyslu – nelze použít žádných donucovacích prostředků, aby rodiče navštěvovali poradnu pro rodiče s neslyšícími dětmi nebo aby se učili znakový jazyk. Ani je nelze nutit, aby obětovali svému dítěti většinu svého volného času. Je to však věc, jež může velmi přispět k integraci neslyšícího a jeho pozdějšímu spokojenému životu.

Čtvrtý návrh

Jak již bylo uvedeno ve vyhodnocení šetření pro 6. kapitolu práce, většina oslovených znakový jazyk neovládá, je však ochotna se ho naučit. Někteří rádi, jiní jen za určitých podmínek, pouze omezený počet lidí se zcela odmítá znakovému jazyku věnovat. Stejně je to i se získáváním informací o kultuře a potřebách neslyšících. Většina lidí tyto informace buď aktivně vyhledává, nebo se jim nebrání, jsou – li jim předloženy.

Z toho plyne následující závěr – bude - li občanům České republiky předkládáno dost informací o neslyšících nebo budou – li nenásilnou formou učeni znakovému jazyku, nebude jim to nepříjemné a budou ochotni tyto informace přijímat.

Zvyšovat informovanost lze několika způsoby. Prvním z nich by mohla být rozsáhlá informační kampaň o potřebách neslyšících probíhající formou letáků a jiných informačních materiálů, které by byly k dispozici na školách, úřadech, u lékařů a na jiných veřejných místech. Dále pak by mohly být ve vybraných oblastech distribuovány do poštovních stránek.

Dalším bodem informační kampaně by mohly být programy v televizi. Programy by se týkaly života neslyšících, jejich problémů, různých zvláštností kultury neslyšících vždy s vysvětlením pro veřejnost, jakým způsobem se v různých situacích k neslyšícím chovat.

Stejně tak jako v televizi probíhají kurzy různých jazyků, probíhaly by pravidelně i kurzy znakového jazyka s neslyšícími lektory. Kurzy by byly zaměřeny na jednotlivé aspekty života neslyšících, ve kterých se s nimi mohou slyšící setkat.

Tím by mohlo dojít ke zvýšení povědomí veřejnosti o neslyšících, o tom, jak s nimi komunikovat, mnoho lidí se jistě naučí alespoň základní znaky a základní znalosti komunikace.

Všechny tyto návrhy jsou dlouhodobé, jejich výsledky by nebyly okamžitě viditelné, lze však s jejich pomocí dospět k vzájemnému pochopení mezi slyšícími a neslyšícími.

8. Závěr

V této kapitole bude velmi stručně shrnut obsah práce, dosažené výsledky a nastíněny přínosy této práce jak pro mne osobně, tak i pro komunitu neslyšících.

"Integrovaný postižený" je za aktivní či pasivní pomoci různých institucí (legislativní podpory) schopen fungovat ve společnosti jako nepostižený, tj. participovat na různých institucích a dosahovat zde stejných zisků jako nepostižený při vynaložení ekvivalentních nákladů. Žádný právní předpis však nemůže nikdy zajistit rovné zacházení v neformálním světě institucí, které je součástí a nezbytným předpokladem úspěšnosti procesu vytváření rovných příležitostí.

Jak bylo uvedeno ve třetí kapitole, zákony České republiky umožňují neslyšícím integrovat se do společnosti jak vzděláním, tak zaměstnáním, nejsou omezeni jiným způsobem než svým zdravotním handicapem. Není proto nutné měnit jakýmkoliv způsobem právní řád. Změny, které je však možné učinit, se týkají přístupu a to jak slyšících k neslyšícím, tak naopak. Teprve budeme – li si navzájem více rozumět a poznávat své kultury, může dojít k integraci neslyšících do společnosti.

Jak bylo také uvedeno v teoretické části práce, v minulosti i dnes bylo a je mnoho slyšících, kteří jsou ochotni se neslyšícím věnovat, poznávat jejich potřeby a pomáhat jim. Je dost organizací, které se neslyšícím věnují na profesionální a dobrovolné bázi. Aby však mohlo dojít k hlubší integraci neslyšících, bylo by dobré, aby se této činnosti věnovalo ještě více osob a bylo možné rozšířit činnost těchto organizací.

Všechny návrhy uvedené v sedmé kapitole a opřené o teoretické poznatky i empirické šetření třemi technikami jsou „během na dlouhou trať“. Jejich výsledky nebudou viditelné okamžitě, ani v horizontu několika málo let. Spíše jsou užitečné pro nastupující generaci neslyšících, jako jsou děti, které nastupují na základní školu nebo děti předškolního věku. Ani výuka znakového jazyka na základních školách pro slyšící nebude mít okamžité

výsledky. Budeme – li však tyto návrhy posuzovat z dlouhodobého hlediska, povedou ke zlepšení kvality života neslyšících a vzájemnému většímu porozumění mezi našimi dvěma kulturami. Možnosti zapojení do společnosti budou vyšší. Stejně jako se již dnes svět zabývá problémem globálního oteplování a jinými ekologickými problémy, jejich řešení je dlouhodobé, i my můžeme začít aplikovat změny, které budou užitečné pro další generace.

Vypracování této práce pro mne mělo velký osobní přínos. I když se neslyšícím a znakovému jazyku věnuji téměř 8 let, získala jsem mnoho nových poznatků o komunitě neslyšících, jejich kultuře, jazyku i historii vypracováním této diplomové práce. Dále jsem se seznámila s několika novými neslyšícími, zlepšila se moje schopnost komunikace ve znakovém jazyce.

Doufám, že tato práce povzbudila alespoň několik lidí v mém okolí, aby přehodnotili svůj přístup k neslyšící menšině nebo aby se začali o tuto skupinu více zajímat. Také jsem se snažila předat co nejvíce informací co největšímu počtu lidí. V tomto případě je důležitý každý jednotlivec, který může předávat dál tento typ informací.

Téměř všichni neslyšící, se kterými jsem vedla rozhovory, byli velmi mile překvapeni tématem mé diplomové práce. Poté, co jsem jim vysvětlila princip mé práce a co bych v ní chtěla dokázat, byli velmi vstřícní a poskytli mi všechny požadované informace. Byli potěšeni tím, že se někdo zajímá o jejich potřeby a chtěl by jim pomoci nebo napomoci nějakým způsobem jejich integraci. Také se téměř všichni shodli na tom, že by se rádi více zapojili do společnosti slyšících, cítí však nemožnost dorozumět se jako velkou bariéru, kterou nemohou vlastní snahou překonat. Ocenili by, pokud by více lidí bylo ochotno naučit se znakový jazyk a více s neslyšícími komunikovat. Překážky v ochotě nejsou zpravidla až na výjimky na straně neslyšících.

Nejsem si jista, zda moje práce pomůže ke změně systému přístupu slyšících k neslyšícím, byla bych však ráda, kdyby se tak částečně stalo.

Protože již sedmá kapitola práce vyústuje v konkrétní návrhy řešení sledované problematiky, není zapotřebí v závěrech přinášet konkrétnější shrnutí.

9. Použitá literatura

- 1) Balík S. st., Balík S. ml.: Právní dějiny Evropských zemí a USA (stručný nástin); druhé vydání; rok vydání 2002, nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk; ISBN 80-86473-15-5
- 2) Balík S. st., Balík S. ml.: Právní dějiny Mimoevropských zemí (stručný nástin); rok vydání 2003, nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk; ISBN 80-86473-25-2
- 3) Evropské právo, základní dokumenty, úplné znění, podle stavu k 1.1. 2005; nakladatelství Jiří Motloch-Sagit; ISBN 80-7208-439-9
- 4) Čepelka Č, Šturma P: Mezinárodní právo veřejné, rok vydání 2003, nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o; ISBN 80-86432-57-2
- 5) Ve světě sluchového postižení, Středisko ranné péče Tamtam, ISBN 80-6792-27-7
- 6) INFO ZPRAVODAJ – magazín informačního centra o hluchotě FRPSP; číslo 4, 13. ročník, zima 2005; vydává Federace rodičů a přátel sluchově postižených
- 7) Kinel J., Urfus V., Skrejpek M.: Římské právo, C.H.BECK 1995, ISBN 80-7179-031-1
- 8) Hrubý J.: Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl, Septima, ISBN 80-7216-096-6
- 9) Chovancová M.: Diplomová práce „Integrace handicapovaných žáků – problém rovných příležitostí“, , rok 2007
- 10) Strnadová V.: Hádej co říkám aneb odezírání je nejisté umění, Asnep, ISBN 80-903035-0-1
- 11) Hudečková H., Kučerová E., Kříž L.: Metodologie sociologického výzkumu pro nesociology (příručka pro distanční studium), 2004, ČZU, ISBN 80 – 213-0791-9
- 12) Hudečková H., Zagata L.: Sociologie a její aplikace ve veřejné správě; 2007, ČZU, ISBN 978-80-213-1637-9

- 13) Strnadová V.: Současné problémy komunity neslyšících - hluchota a jazyková komunikace; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1998, ISBN:80-85899-45-0
- 14) Homoláč J.: Komunikace neslyšících - sociolingvistika, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1998, ISBN 80-85899-40-X
- 15)<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- 16)<http://www.cpkp.cz/jc/esch.html>
- 17)<http://www.nrzp.cz/standardni-pravidla-pro-vyrovnani-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim/>
- 18)<http://www.diskriminace.cz/do-postizeni/>
- 19)<http://www.asnep.cz/>
- 20)<http://www.cktzj.com/>
- 21)<http://www.cun.cz/>
- 22)http://home.tiscali.cz:8080/ckn_help/
- 23)<http://www.cmjn.cz/>
- 24)<http://www.ecpn.cz/>
- 25)<http://www.frpsp.cz/>
- 26)<http://www.lorm.cz/cs/lorm/aktuality.php>
- 27)<http://www.pevnost.com/>
- 28)<http://www.snn-cr.cz/>
- 29)<http://www.deaf.com/>
- 30)<http://www.nad.org/site/pp.asp?c=foINKQMBF&b=91587>
- 31)<http://www.rnid.org.uk/>

10. Přílohy

- 1) Dotazník pro slyšící
- 2) Záznamový arch rozhovorů s neslyšícími

Příloha 1 – Dotazník pro slyšící

MOŽNOSTI INTEGRACE NESLYŠÍCÍCH DO SPOLEČNOSTI

Vážení,

tento dotazník bude použit pro vypracování mé diplomové práce. Je zcela anonymní, neobávejte se porušení anonymity. Nepotřebujete žádné speciální znalosti, řiďte se tím, co znáte a je vám blízké. Vyplňte, prosím, vše pečlivě a poctivě. Pokud není přímo u otázky uvedeno jinak, označte křížkem pouze jednu vámi vybranou odpověď. Vyplněný dotazník mi prosím opět vraťte a to buď osobně nebo na níže uvedenou adresu.

Děkuji předem za spolupráci.

Bc. Hana Lexová

Mattioliho 3248/15, 106 00 Praha 10

e-mail: hana.lexova@seznam.cz

1) Kolik je vám let?

2) Pohlaví

Muž Žena

3) Kde trvale bydlíte?

- V Praha
- V jiném velkém městě (100 000 obyvatel a více)
- Ve středním městě (50 000 až 99 999 obyvatel)
- V malém městě (asi 3 000 až 49 999 obyvatel)
- Ve venkovské obci do (2999 obyvatel)

4) Jsou na vaší stálé péči závislé nějaké další osoby? (např. nezletilé děti, zestárlí rodiče, nemocný či invalidní příbuzný, osamělý přítel apod.)?

Ano (Pokud ano, je mezi nimi neslyšící osoba? → Ano Ne
 Ne

5) Jak vnímáte svůj vlastní zdravotní stav?

- Mám chronické onemocnění, při kterém pobírám invalidní důchod
- Mám chronické onemocnění, nemám však důchod
- Nemám chronické onemocnění, ale jsem často nemocen/na
- Jsem občas nemocen/na
- Jsem většinou zcela zdrav/a

6) Pro vyplnění otázky (na další straně) si prosím představte, že nejste ničím omezeni (časem, financemi, rodinnými nebo jinými povinnostmi). V každém sloupci vyberte **čtyři** položky, které jsou vám nejbližší. Jedná se o vaše zájmy, preferované volnočasové aktivity a obory, které byste si přáli studovat nebo hlouběji prozkoumat. Na volné řádky můžete doplnit jiné možnosti dle vašeho uvážení, jestliže vám nevyhovují do počtu 4 položek námi nabízené.

<u>Zájmy</u>	<u>Volnočasové aktivity</u>	<u>Obory dalšího vzdělávání</u>
☐ Zvířata a rostliny	☐ Četba poezie	☐ Ekologie
☐ Ekologicky šetrný způsob života	☐ Pohyb v přírodě	☐ Zahradnictví (agrární obory)
☐ Umělecká tvorba	☐ Myslivost	☐ Dějiny kultury
☐ Technické inovace	☐ Výroba a údržba předmětů	☐ Ekonomie
☐ Lidské dějiny	☐ Setkávání s přáteli	☐ Filosofie
☐ Krajina	☐ Vedení zájmových kroužků	☐ Psychologie
☐ Ekonomické informace	☐ Hraní šachů a podobných her	☐ Ošetřovatelství
☐ Mezilidské vztahy	☐ Modelářství	☐ Biologie
☐ Pomoc handicapovaným	☐ Poznávání přírody	☐ Lesnictví
☐ Ochrana přírody	☐ Péče o rostliny a zvířata	☐ Dějiny náboženství
☐ Kulturní tvorba	☐ Provozování uměleckých aktivit (tanec, psaní poezie, malování, sochařství...)	☐ Tvůrčí psaní (poesie, vážná literatura)
☐ Občanská angažovanost	☐ Studium duchovní literatury	☐ Management
☐ Poezie	☐ Sledování akciových trhů	☐ Sociální práce
☐ Technologie	☐ Zvyšování manažerských dovedností	☐ Pedagogika
☐ Problematika lidí se zvláštními potřebami (přistěhovalci, romové, týrané ženy...atd..)	☐ Péče o potřebné (dobrovolníci v různých organizacích)	☐ Technické obory (stavební, strojní, elektro)
☐ Manažerské dovednosti	☐ Společenský život v komunitě	☐ Finančnictví
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

7) Máte osobní zkušenost (tj. opakovaně a pravidelně se s takovou osobou setkáváte, komunikujete spolu, znáte ji blíže než jen při letném setkání) s následujícími lidmi:

A) Neslyšící (osoba sluchově postižená, která používá znakový jazyk)

- Ano, přímo z rodiny a příbuzenstva
- Ano, jen mimo rodinu a příbuzenstvo
- Ne

B) Osoba s jiným těžším zdravotním handicapem (plně invalidní, např. nevidomí, vozíčkáři apod.)?

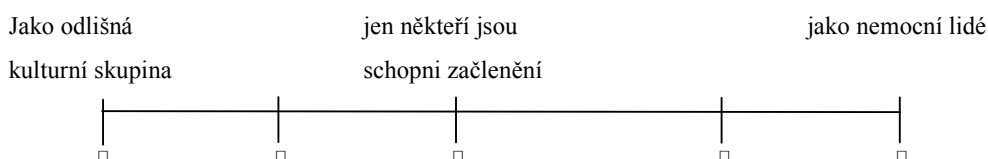
- Ano, přímo z rodiny a příbuzenstva
- Ano, jen mimo rodinu a příbuzenstvo
- Ne

C) Chronicky nemocní nebo handicapované osoby, které nemají uznanou invaliditu (např. s depresí,

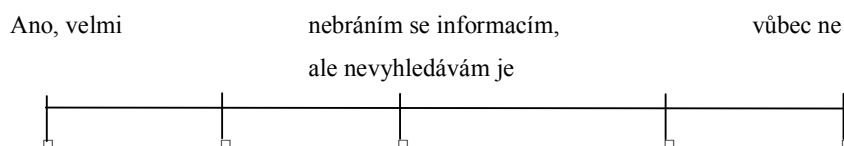
s trvalými bolestmi atd..)?

- Ano, přímo z rodiny a příbuzenstva
- Ano, jen mimo rodinu a příbuzenstvo
- Ne

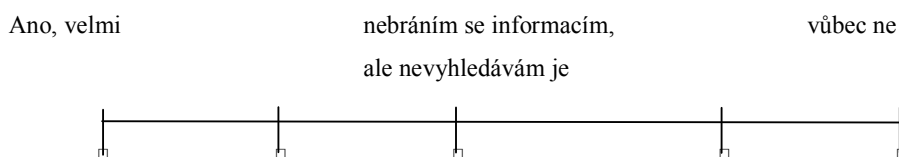
8) Jeví se vám být neslyšící jako odlišná kulturní skupina (která se může začlenit do běžného života při respektování jejich potřeb), anebo jako nemocní lidé?

9) Zajímalo by vás, jaké potřeby mají neslyšící v ČR v souvislosti se svým handicapem?

10) Zajímalo by vás poznat kulturu neslyšících, jejich zvyky, způsob komunikace apod?

11) Byl/a byste ochoten/na naučit se znakový jazyk?

- Zním jej
- Samozřejmě, velmi rád/a
- Pokud by se učili i mí přátelé, pak ano
- Pouze pokud bych měl/a neslyšícího v rodině nebo byl partnerem někoho z mých přátel
- Spíše ne, tato myšlenka mne příliš neoslovuje
- Ne, v žádném případě, považuji to za zbytečné

12) Cítil byste jako problém přijmout neslyšícího jako svého blízkého přítele?

- Mám takového přítele, přítelkyni, přátele (včetně příbuzných)
- Vůbec ne, není to pro mne problém
- Ne, pokud si budeme rozumět
- Bylo by to těžké, ale nebráním se tomu
- Spíše ne, myslím si, že by to bylo příliš obtížné
- Ne, rozhodně ne, jsme příliš rozdílní

Ještě jednou děkuji za vaši ochotu pomoci mi při zpracování diplomové práce. Přivítám vaše další připomínky a návrhy na dané téma (pro vaše připomínky použijte případně další stranu tohoto dotazníku).

Příloha 2 – Záznamový arch rozhovorů s neslyšícími

Vypracovaný dotazovací nástroj

Dotazování bude provedeno formou rozhovorů s pevně danými otázkami.

1) Kolik je vám let?

.....

2) Pohlaví

Muž

Žena

3) Bydliště

Praha

velké město

malé město

vesnice

4) Věk kdy došlo ke ztrátě sluchu

.....

5) Dáváte přednost komunikaci ve znakovém jazyce nebo znakovanou češtinou?

Znakový jazyk

Znakovaná čeština

6) Jsou ve vašem zaměstnání zaměstnání i jiní neslyšící?

Ano

Ne

Nepracuji

7) Umíte pracovat s mobilem a internetem?

Ano s obojím

Jen s mobilem

Jen s internetem

Ani s jedním

8) Jste ochoten naučit se pracovat s komunikačními technologiemi nebo se to naučit lépe?

Ano

Ne

9) Dokážete se domluvit se slyšícími, kteří neumí znakovat? (Prodavačky, v práci apod.)

Velmi dobře

S některými ano

S obtížemi

Velmi špatně

Vůbec

10) Jste ochoten poznávat zvyky a způsob vyjadřování slyšících a snažit se je pochopit?

Ano

Některé ano

Zvyky slyšících mne nezajímají

11) Mluvíte – li se slyšícím, který se učí znakovat, jste ochoten přizpůsobit tomu své ukazování?

Samozřejmě, každému

Pouze jedná – li se o přítele nebo známého

Jen výjimečně

Ne, ať se snaží sám

12) Ochotně si povídáte se slyšícími, kteří se snaží znakovat nebo si se mnou porozumět?

Ano

Ne

13) Hledáte si rád přátele mezi slyšícími, kteří znakuji nebo se jinak snaží dorozumět?

Ano

Ne

14) Rád se dozvídáte nové věci?

Pouze o některých věcech

Ano, jakékoliv nové informace mám rád

Ne, stačí mi co vím

15) Umíte si říct o to co potřebujete (v komunikaci nebo potřebujete – li nějakou pomoc a to jak rodině tak přátelům?

Ano, nedělá mi to problém

Umím, ale pouze rodině

Pouze ve výjimečných případech

Ne, neumím poprosit o to co potřebuji

16) Rodinný stav

žonatý/vdaná

s druhem/družkou

svobodný/á

rozvedený/á

vdovec/vdova

17) Pokud máte/měl jste partnera je/byl sluchově postižen?

Ano

Ne

18) Máte děti?

Ano

Ne

19) Jsou/byli vaši rodiče sluchově postiženi

Oba

Jeden z nich

Ani jeden

20) Čtete – li nějaký text, dobře mu rozumíte?

Rozumím bez problému každému textu

Není – li příliš odborný, pak rozumím dobře

Pochopím základní myšlenku

Rozumím pouze jednoduchému textu

Rozumím špatně psanému projevu

21) Jaké je vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

ZŠ

Vyučen

SŠ

VŠ

22) Dokážete odezírat tak, že rozumíte správně obsahu sdělení

Rozumím bez problému téměř každému

Některým lidem rozumím

Rozumím málo kdy

Odezírám jen špatně

23) Mají vaši neslyšící přátelé také slyšící přátele?

Ano, přátelí se i se slyšícími

Někteří ano, většina však ne

Ne, nechtějí se se slyšícími přátelit

24) Máte nějaké slyšící přátele?

Ano, mám jich hodně
Několik mám
Mám jednoho
Nemám žádné

25) Jaké máte zkušenosti se slyšícími obecně – s jejich ochotou v obchodech, na úřadech, se sousedy atd..?

velmi dobré
spíš dobré
jak kdy a jako kdo
spíše špatné
velmi špatné